

7
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Ἀλληλομαχῶσα τῶν πλειόνων

ἅμα

ΕΠΙΣΤΑΣΙΧΝΙΟΙΣ

ἐπὶ

ΓΕΝΕΣΙΝ ΚΟΣΜΟΥ

feu

INTERPRETATIO

sibi specietenus adversa complurium

cum

Animadversionibus
in Librum Geneseos

quas

in Imperiali Monasterio OCHSENHUSANO

Ord. S. P. BENEDICTI

Publico Examini ac Disputationi

subjecit

P. Bruno BISCHOFF,

ibidem Professus, Capit. & p.t. Parochus in Steinhausen

DEFENDENTIBUS

Admodum RR. RR. DD. Fratribus

LAURENTIO BAYRHOF, JOANNE NEPOMUC. PFEIFFER, LANFRANCO

HÖRBERGER, BONIF. RUDOLPH, JOANNE EVANG. STEINHERR,

MAURITIO BÜRCK, & JACOBO BERNARD,

ejusdem Ordinis ac Monasterii Professis, nec non Philosophiæ
ac Mathefeos Candidatis.

Cum Licentia Superiorum.

Anno Domini MDCCLXXII. Die Mensis Octobris.

U L M Æ

IMPRIMERET WAGNER.

Latinæ linguæ homines, quos nunc instituendos suscepimus, duabus aliis ad Scripturarum Divinarum cognitionem opus habent, Ebræa scilicet & Græca, ut ad præcedentia exemplaria recurratur, si quam dubitationem attulerit latinorum interpretum infinita varietas.
S. AUGUSTINUS de doct. Christ. l. 2. n. 16.

Necessitate compellimur, ut crebrius, quam volumus, de verbis Ebraicis differamus; nec enim scire possumus sensum, nisi eum per Verba (Ebraica) discamus. *S. HIERONYMUS in expos. Ecclesiastes.*

Sunt enim quædam Verba certarum linguarum, quæ in usum alterius linguæ per interpretationem transire non possunt. *S. AUGUSTINUS l. 2. de doct. Christ. c. 11.*

Reverendissimo
Perillustri, ac Amplissimo
S. R. I.

PRAEELATO

Domino Domino

ROMUALDO I.

Imperialis Monasterii OCHSENHUSANI

Ordinis S. P. BENEDICTI

ABBATI

Vigilantissimo &c.

Inclytæ Congregationis S. Iosephi Benedictino Suevicæ

PRAESIDI,

nec non

Almæ, Archi-Episcopalis, Benedictinæ Universitatis

Salisburgensis

ASSISTENTI &c.

Domino, Domino Patri
ac Mæcenati plurimum gratioso.

ac Meccenati plurimum gratulo.
Domino, Domino Patri
ASSISTENTI &c
Salisburgensis
Alma, Archi-Episcopalis, Benedictina Universitas
hoc non
P R A E S I D I,
U. Iulianae Congregationis S. Iosephi Benedictine Superior
Vigilanti &c
A B B A T I
Ordinis S. B. BENEDICTI
Imperialis Monasterii OLSSENHUSANI
ROMUALDO I.
Duxno Duxno
P R A E S I D I
S. R. I.
Perilligari, ac Amplissimo
Reverendissimo

*Reverendissime,
Perillustris ac Amplissime*

S. R. I.

P R A E S U L !

Pater plurimum gratiose &c. &c.

Theologicos inter locos **Canonicis Sacrae Scripturae** paginis principem jure merito locum attribuimus, quæ, ut verbis utamur Apostoli 2. Timoth. 3, 16., *eloquia Dei & Verba vitæ æternæ*, immediato Spiritus Sancti afflatu per manus Apostolorum ac Prophetarum nobis perscripta fideliter proponunt. Divina etenim Scriptura, quæ Biblia vulgo audire consuevit, exquisita

omnium rerum theologicarum trutina, norma, regula, statera, anchora, & sustentaculum fidei nostræ, quinimo fundamentum totius Jesu Christi Ecclesiæ unanimi SS. Patrum encomio nuncupatur.

Jam vero ad exquisitiorem, delectabilioremque ejusdem cognitionem ac interpretationem saltem modicam Ebraicæ & Græcæ literaturæ scientiam requiri, omnium sane interpretum, ac recentiorum Sacræ Scripturæ & Theosophiæ Doctorum sententia adstipulatur, pretiosam denominantium clavem, quæ occlusa ejusdem figilla aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit. Tanta siquidem harum linguarum emphasis, tam mirabilis Verborum fœcunditas, tam sublimis styli proprietas latet, ut ne jota quidem innata mysteriorum plenitudine frustretur; tot Sacramenta, quot literas, tot mysteria, quot puncta, tot arcana, quot apices intelligentibus revelans.

Eam ob causam textus Veteris Testamenti, novique Græcus haud dubie honorifico *Fontis* titulo coronari meretur, & quidem *Fontis aquæ vivæ, de quo qui bibit, non sitiet in æternum.* Testem omni exceptione majorem adducimus S. Hieronymum, epist. ad Sunniam & Fretellam in favorem utriusque linguæ ita differentem: „Sicut in novo Testamento, si quando apud latinos
„quæstio

„quæstio exorta est, & inter exemplaria varietas, recurrimus ad
„*Fontem* Græci Sermonis, quo novum scriptum est instrumentum;
„ita in Veteri Testamento, quando inter Græcos Latinosque est
„varietas, ad Ebraicam recurrimus veritatem, ne, quidquid de
„fonte proficiscitur, hoc quæramus in rivulis.“ Eidem quasi
ex condicito suffragatur S. Augustinus, l. 15. de C. D. c. 13. per-
utilem linguarum notitiam ita commendans: „Cum diversum
„aliquid in utroque Codice (Ebræo & Græco) invenitur, quando-
„quidem ad fidem rerum gestarum utrumque esse non potest
„verum, ei linguæ potius credendum, unde est in aliam per
„interpretes facta translatio. Negari proin non potest, con-
„cludit Cl. Bellarminus l. 2. de Verbo Dei 2. 11., quin fontes
„Scripturarum præferendi sint rivulis.

Unde non immerito Concilium Viennense sub Clemente V.
sacratum linguarum studium, ceu firmissimum fidei propugna-
culum, ab universis Christianorum academiis salutari ac intro-
duci voluit per solemne decretum, postmodum a Paulo V.
Pontifice Maximo in Bulla Romæ die 31. Julii anno 1610. edita
sequentibus verbis confirmatum: „Si unquam reliquarum trium
„linguarum, (*Ebraicæ, Græcæ & Latinæ*) notitia in Ecclesia Dei
„utilis fuit, diebus nostris profecto utilissima est; hostis enim
„humani

„humani generis linguarum scientia , singulari dono Dei , ad
 „ipfius Legislatoris contumeliam, & fidei suæ Catholicæ detri-
 „mentum tunc maxime abutitur. Quamobrem Fel. Rec. Cle-
 „mentis P. V. vestigiis insistentes. . . . Apostolicæ Potestatis
 „plenitudine sancimus, statuimus & ordinamus, ut in cujuscunque
 „Ordinis & instituti Regularium in studiis omnium trium lingua-
 „rum hujusmodi, *Ebraiæ* videlicet, *Græcæ & Latinæ*, in majo-
 „ribus vero ac celebrioribus etiam *Arabicæ* Doctores Regulares,
 „& ejusdem Ordinis , si in illo harum linguarum sufficientem
 „notitiam habentes sint; sin minus, Sæculares aut alterius Ordinis
 „Regulares, qui illas actu & diligenter doceant, habeantur.

Saluberrimo huic , ac Pontificio Decreto vel maxime
 obtemperandum esse *TUO* , quod alios imitari non pigeat,
 exemplo affatim demonstrâsti , *Reverendissime* ac *Gratiosissime*
 omnium fane scientiarum *MÆCENAS*! CUJUS ingentibus in
 Musas meritis nedum Studium Philosophicum ac Theologicum,
 verum etiam Mathematicum ac Philologicum suam debet restau-
 rationem & incrementum. Incrementum debet Studium Philo-
 sophicum ac Theologicum, quia tota *TE* Budomus Professore
 Utriusque Emeritum ac Doctorem Clarissimum profitetur, &
 recentiori & solidiori docendi methodo *TUIS* olim prælucentem.

Incre-

Incrementum debet Studium Mathematicum, quia suum *TE* Benefactorem ac Fautorem munificentissimum admiratur, & pretiosum & numerosum instrumentorum apparatus liberalissime providentem. Suam denique restaurationem & incrementum debet Studium Philologicum, quia suum *TE* Promotorem ac Mæcenatem Gratosissimum veneratur, strenuam ejusdem culturam, pluribus abhinc annis *Reverendissimi PRÆDECESSORIS TUI*, cujus memoria in *Benedictione* est, ope & opera scholis Budomitanis introductam, ac denuo ex iis vix non exulare iustam, operosissime promoventem. Omni etenim sumptuum amplitudine posthabita, non modo copiosissimam librorum eidem scientiæ inservientium supellectilem procurasti, sed Ebraico insuper, & Græco idiomate Religiosos Fratres imbui curasti, optime gnarus, quantum inde utilitatis ac emolumenti in discipulorum animos suo tempore redundet.

Id quidem muneris ac oneris Gratosissima *TUA* dispositione mihi impositum eo minus recusare licuit, quo magis præclaro huic studio aliquam dare operam mihi semper volupe fuit. Et quamvis infirmiores essent humeri, quam ut tanto oneri ferendo sufficere potuissent, illud tamen leve reddiderat laudabilissimum aliorum Linguarum Orientalium peritia Clarissimo-

X X

rum

rum exemplum, quo brevi abhinc tempore & meo & Tyronum conatui Ebraicis præiverant scriptis ac doctrinis.

Horum proin vestigiis insistere anhelantes, Philologicas hasce Animadversiones publico examini ac disquisitioni exponere tentavimus, simplici & vulgari latinitatis stylo utentes, nobisque persuasum habentes, ipsissimam divinæ Scripturæ veritatem ac interpretationem nec flores Rhetorum, nec acumina Philosophorum exigere, quia cum *simplicibus Sermocinatio ejus*. Quamobrem simpliciores ac leviores etiam materias consulto selegimus, graviores Doctioribus discutiendas relinquentes, quia nec mihi, nec Tyronibus majora audendi tempus suppetebat, Philosophico nimirum, & Mathematico studio plurimum intentis. Cæterum nihil nos in iisdem asseruisse confidimus, quod vel sanæ rationi, vel orthodoxæ fidei posset esse adversum, quia plerisque in locis meram linguarum ac textuum antilogiam Scholastici instar exercitii simpliciter proposuimus. Quodsi tamen thesibus nostris nonnulli irrepsissent errores, Versioni Vulgatæ nimium contrarii, infallibili Ecclesiæ Romano-Catholicæ judicio, nec non Doctorum Ebraica præsertim eruditione præcellentium crisi eosdem emendandos ac corrigendos humillime subjicimus, propria omnino experientia convicti, quod in nullo cespitare sit supra mortalium conditionem.

Sub TUUM insuper *Præsidium* confugimus, *Reverendissime PRÆSUL* ac *PRÆSES* ! illudque demississime imploramus, quatenus modicas hasce pagellas, sub gratiosis *Amplissimæ DIGNITATIS TUÆ* auspiciis in lucem publicam erumpentes, contra quoscunque Philologicæ literaturæ ofores communire ac tueri, ejusdem vero cultores Paternis porro favoribus beare ac fovere neutiquam dedigneris. Quod reliquum est, *Supremam* Numinis clementiam, mediantibus *Dolorosæ ac Thaumaturgæ VIRGINIS STEINHUSANÆ* meritis ac intercessionibus quotidiana devotione supplices deprecabimur, quatenus *TE, Gratosissime PATER* ac *MÆCENAS* ! Boni Superi sospitem conservent *ad multos annos*, multos numero, incolumitate, felicitate *TUA* & nostra ; qui Sacrum Sacratæ manus *TUÆ* anulum devotissimo submissionis basio venerantes subscribimur &c.

Reverendissimæ

Perillustri ac Amplissimæ

DOMINATIONI TUÆ &c.

Filii obedientissimi

Præses

&

Defendentes.

Initium oris & communis eloquii, & hoc omne, quod loquimur,
Ebræam esse linguam, qua Vetus Testamentum scriptum est,
universa tradit Antiquitas. *S. HIERONYMUS epist. ad Damasum.*

Cum Pagani non credunt, quæ nos de Christo prædicta fuisse
dicimus, mittamus eos ad inimicos fidei nostræ Judæos, qui, tan-
quam Capfarii, libros nostros circumferunt, in quibus eadem habentur,
quæ nos prædicamus. *S. AUGUSTINUS l. 18. de C. D. c. 46. & in Ps. 46.*

Si quis dixerit, post adventum Domini Salvatoris, & prædica-
tiones Apostolorum, libros Ebræos fuisse falsatos, cachinnum tenere
non potero, ut Salvator, & Evangelistæ & Apostoli testimonia ita
protulerint, ut Judæi postea falsaturi erant. *S. HIERONYMUS
in Cap. 6. Isaie.*

בְּרֵאשִׁית

ΤΕΤΡΕΣΤΟ

ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΟΣΜΟΥ.

Seu

Liber Geneseos.

Animadversio

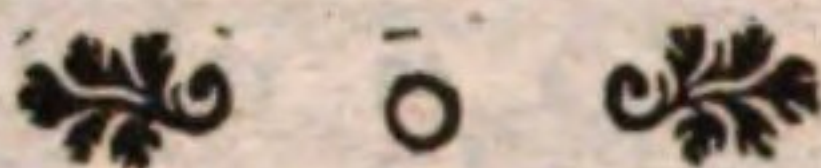
I. **L**inguarum Orientalium, tam Ebraicæ, quam Græcæ, notitiam ad faciliorem theologicarum disciplinarum cognitionem perquam utilem;

II. Ad expeditiorem verò succulentiorémque ac suo modo profundiorē Græcorum Patrum, & cum veteris tum novi Testamenti intelligentiam necessariam esse existimamus.

III. Absit tamen à nobis illud Alphonsi Mendozæ effatum, Theologi Salmanticensis, qui apud Dilherrum in atrio linguæ sanctæ ab init. audacter ait: *dico, non posse meo iudicio verè esse Theologum, qui in Ebraicis litteris non mediocriter fuerit institutus.* Quodsi tamen particu-

A

la verè

la verè adiecta stricto ac limitato sumatur sensu , eidem assentiri non est, quod tergiversetur.

IV. Cap. i. v. 1. *In principio creavit Deus Cælum.* בְּרֵאשִׁית בָּרָא In principio creavit Dii hos duos 'Cælos. Quò textu Ebraicò , non item vulgatò , unitatem essentiæ divinæ , trinitatem personarum , ac dualitatem Cælorum designari contendimus.

V. Cap. i. v. 2. *Et Spiritus Dei ferebatur super aquas.* וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֵף עַל-פְּנֵי הַמַּיִם : Et Spiritus Deorum movens se superficies harum aquarum. καὶ πνεῦμα Θεῶν ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶ ὕδατος. Et Spiritus Dei superferebatur super aquam. l. c. Quâ triplicî lectione non auram, ventum, aut quamlibet spirationem, sed Spiritum divinum aquas moventem ac foverentem subintelligimus.

VI. Cap. i. v. 20. *Producant aquæ reptile animæ viventis ,* יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל-הָאָרֶץ : *Et volucris volabit super hanc terram.* Producent hæ aquæ reptile animæ vivæ, ὅς volucris volabit super hanc terram. l. c. Probabilius proin autumamus, aves non æquè ac pisces ex aquis fuisse productas , prout Vulgata innuere videtur.

VII. Duo nomina Ebraica, הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים, quæ Cap. i. v. 21. occurrunt, non solùm cete grandia , sed etiam dracones, serpentes aut crocodilos indigitant.

VIII. Nomen verò Ebraicum אָדָם seu Adhám non est nomen proprium, sed potius hominem הָאָדָם מִן-הָאָרֶץ seu de humo formatum indicat, qui græcè ἄνθρωπος dicitur.

IX. Cap. 2. v. 2. *Complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat.* וַיִּכְרֶם אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה : Et absolvit Deus in die hoc septimo opus suum, quod fecit. l. c. Hisce lectionibus quoad numerum dierum repugnat Græca LXX. interpretum Versio : καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑκτῇ τὰ ἔργα αὐτῶ, ἃ ἐποίησε. Et consummavit Deus in die sexta opera sua , quæ fecit. ibid.

X. Cap. 2. v. 8. *Plantaverat autem Dominus Deus paradysum voluptatis á principio.* וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן-בְּעֵדֶן מִקְדָּשׁ : Et plantavit Dominus Deus hortum in voluptate ab oriente. l. c. καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς. Et plantavit Deus paradysum in Edem ad Orientem. ibid. Verisimilius itaque videtur, Paradysum seu hortum voluptatis á Deo in plaga orientali fuisse plantatum.

XI. Cap. 3. v. 1. Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים : *Et hic serpens fuit callidus præ omni bestia agri, quam fecit Dominus Deus. l. c.* Communior ac certior est sententia asserentium, Diabolum Evæ per verum serpentem fuisse collocutum.

XII. Cap. 3. v. 15. *Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* וְהָאִשָּׁה יִשּׁוּפֶהָ רֹאשׁ וְאַתָּה תִּשּׁוּפֶנּוּ עֲקֵב : *Ipsa seu ipsum conteret tibi caput, & tu conteres ei calcaneum. l. c.* αὐτὸς σὺ τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτῶ πτέρναν. *Ipsa tuum servabit caput, & tu servabis eius calcaneum.* Regulis proin grammaticis, ac textui tam Ebraico, quam Græco conformius videtur, si non *ipsa*, sed *ipse* vel *ipsum*, neque *insidiaberis*, sed *conteres* legatur; quamvis etiam communioem Vulgatæ sensum devotissimi veneremur.

XIII. Sequentes Vulgatæ voces: *egrediamur foras*, quæ Cap. 4. v. 8. memorantur, in textu originali seu Ebraico desiderantur; licet S. Hieronymus in q. q. hebr. testetur, se eadem in Samaritanorum Pentateucho reperisse.

XIV. Mysticam nominum impositionem ab ipso mundi exordio in usu fuisse, tria præcipuè nomina Evæ, Cain & Abel insinuant, quorum idem Caput v. 1. & 2. meminit. Nomen quippe חַוָּה seu *hhavá* matrem *viventium*, nomen verò קַיִן seu *Qáin* *possessionem*, nomen denique הֶבֶל seu *Hébhél* *vanitatem*, & non *luctum*, ut aliqui volunt, interpretamur.

XV. Cap. 5. v. 3. Quædam rursus antilogia deprehenditur sequentes inter textus: *Vixit autem Adam centum triginta annis.* וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה שָׁנָה : *Et vixit Adham triginta & centum annos.* Εξήσσε δὲ Ἀδὰμ τριάκοντα καὶ διακόσια ἔτη. *Vixit autem Adam triginta & ducentos annos.*

XVI. Cap. 5. v. 25. *Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis.* וַיְחִי מֶתוּשָׁלַח שִׁבְעַ וּשְׁמֹנִים וּשְׁנָה וּמֵאָה שָׁנָה : *Et vixit Methuschélabh septem & octoginta annos, & centum annos. l. c.* καὶ ἔζησε Μαθυσάλα ἑπτὰ ἔτη, καὶ ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν. *Et vixit Mathusála septem annos, & sexaginta, & centum.* De huius Chronologiæ cum Vulgata & Ebraica inter Græcam Versionem differentia nec ipsi SS. Patres, præcipuè Hieronymus & Augustinus conveniunt, qui fusiùs hunc in locum commentantur.

XVII. Cap. 6. v. 2. *Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchræ.* : וַיֵּרְאוּ בְנֵי-הָאֱלֹהִים אֶת-בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טוֹבוֹת הָיָהֶן *Et viderunt filii Deorum filias hominis, quoniam bonæ ipsæ.* l. c. Ἰδόντες δὲ υἱοὶ τῶ Θεῶ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν. *Videntes autem filii Dei filias hominum, quia bonæ sunt.* ibid. Unde nonnulli teste Abulensi somniabant, quod filii Dei nominentur Angeli seu boni seu mali, qui coëuntes cum filiabus hominum generârint gigantes. Sed dicendum cum S. Augustino lib. 15. de Civ. Dei Cap. 24. *Filii Dei vocantur filii Seth: licet enim omnes homines filii Dei sint, quia omnes à Deo creati, tamen illi specialiter filii Dei dicuntur, qui sanctitate conversationis ceteros antecedunt.* Propter quam singularem pietatem etiam à Deo omni benedictionum genere, ac terrenis quoque divitiis repleti fuerunt, ita ut cæteris quasi dominarentur. Unde Chaldæa Versio eos non ineptè vocat *filios principum.*

XVIII. Cap 6. v. 3. *Eruntque dies illius (hominis) centum viginti annorum.* : וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה *Et erunt dies illius centum & viginti anni.* Quo sensu ac numerò annorum non futura hominum ætas circumscribitur, sed tempus agendæ pœnitentiæ hominibus antediluvianis præscribitur.

XIX. Cap. 6. v. 5. *Et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore.* : וְכָל-יֶצֶר מַחְשְׁבוֹת לְבֹו רָק רָע כָּל-הַיּוֹם *Et omne figmentum cogitationum cordis eius tantummodò malum omni die.* l. c. Quæis iterum verbis non intrinseca ipsius naturæ humanæ corruptio, ut heterodoxi hallucinantur, sed hominum illius temporis perversitas denotatur, qui non ex errore & infirmitate, sed de industria, deliberatòque animo ad malum perpetrandum intenti erant.

XX. Nomen נֹחַ seu Nóahh, Latinis Noë dictum, cuius Cap. 7. frequens fit mentio, à duplici radice derivari potest. Radix נָח notionem *quietis*, radix autem נָחָה notionem *pœnitentiæ* aut *consolationis* eidem tribuit.

XXI. Cap. 8. v. 1. *Adduxit spiritum super terram.* : וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ *Et transire fecit Deus spiritum super hanc terram.* l. c. quò non *Spiritus suus*, aut *Spiritus Dei*, ut Genes. 1. v. 2., sed spiritus in genere subintelligitur, ventus scilicet validus ac urens, qui aquas exficcare possit.

XXII. Cap. 8. v. 7. Textus Vulgatus & Græcus quoad particulam non Textui Originali seu Ebraico contradicit : qui egrediebatur & non revertebatur. : וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֹרֹב וַיֵּצֵא וַיָּשׁוּב Et emisit corvum, & exiit exeundó & redeundó. l. c. καὶ ἀπέστειλε τὸν κόρακα, καὶ ἐξελθὼν ἔκ ἀνέστρεψεν. Et emisit corvum, & egressus non rediit. ibid.

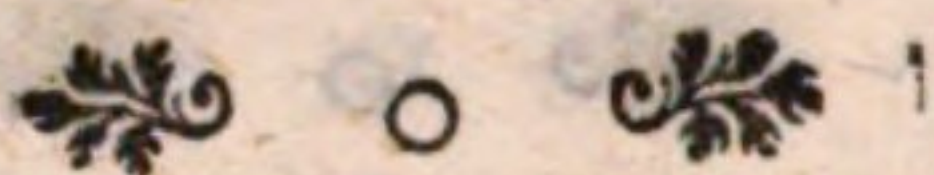
XXIII. Cap. 9. v. 25. Ait : maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. : וַיֹּאמֶר אֲרֹר כְּנָעַן עֶבֶד עַבְדִּים יְהוָה לְאָחָיו Et dixit (Noë) maledictus Kendaan, servus servorum erit fratribus suis. l. c. quæ maledictio in Chananæis, Chami posteris, impleta fuit, qui à Josue & Israelitis è terra promissionis expulsi ac subiugati fuerunt.

XXIV. Cap. 9. v. 26. Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus eius. : וַיֹּאמֶר בְּרֹךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שֵׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ Et dixit : Benedictus Dominus Deus Schem ; & erit Chenáan servus eis. l. c. quæ benedictio Judæis, Semi posteris, obtigit, qui Chananæos in servitutem redegerunt.

XXV. Cap. 9. v. 27. Dilatet Deus Japheth, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus eius. : וַיִּפֹּת אֱלֹהִים לַיָּפֶת וַיֵּשְׁבֶן בְּאֹהֲלֵי-שֵׁם Dilatabit Deus Jepheth, & habitabit in tentoriis Schem ; & erit Chenáan servus eis. l. c. quæ benedictio & temporalis & spiritalis fuit. Posteriores enim Japhethi, putà gentiles Europæi, & maximè Romani temporale imperium extenderunt in Judæos, posteros ac filios Semi, qui unà cum Chananæis ab ipsis devicti fuerunt. Spirituale autem imperium, cùm veram religionem, quam isti respuerunt, amplexi fuissent, per primatum Ecclesiæ ac Sedem Pontificiam longè latiùs extenderunt. Ità S. Augustinus lib. 16. de Civ. Dei Cap. 2. & lib. 12. cont. Faustum Cap. 24.

XXVI. Cap. 10. v. 25. Nati sunt Heber filii duo : nomen uni Phaleg, eò quòd in diebus eius divisa sit terra. : וַיֵּעֲבֹר יֶלֶד שְׁנֵי בָנָיו שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בַיּוֹם נִפְלְגָה הָאָרֶץ Et E' bber natus est duo filii ; nomen unius Pélegh, quia in diebus ipsius divisa est terra. Unde conicere licet, divisionem ac dispersionem gentium tempore Phaleg fuisse factam, quia prædictum nomen idem sonat, quod divisio seu dispersio.

XXVII. Cap. 11. v. 12. Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale. : וַאֲרַפַּחְשָׁד חָי חָמֵשׁ וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת-שָׁלַח Et Arpachschádh vixit quinque & triginta annos, & genuit Schalabh. Duplici huic lectioni LXX. interpretes v. 12. & 13. duplici modò contra-

riantur : καὶ ἔζησεν Ἀρφαξὰδ ἑκατὸν τριακονταπέντε ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν - - - καὶ ἔζησεν Καϊνᾶν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Σάλα. *Et vixit Arphaxad centum triginta quinque annos, & genuit Cainan & vixit Cainan centum & triginta annos, & genuit Sala.* Hisce etiam suffragatur Evangelium S. Lucæ Cap. 3. v. 35. & 36. genealogiam Salvatoris ita describentis : *qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad &c.* Unde Cainan inter Sale & Arphaxad mediare colligitur.

XXVIII. Cap. 12. v. 6. *Pertransiit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem.* Quoad ultimas Vulgatæ dictiones nonnihil deviare videtur textus tam Ebraicus, quam Græcus : **וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְץ שְׁכֵם עַד מִקְוֵה עַד אֵילֵן מֹרֶה** *Et transiit Abram in terra usque ad locum Schechém usque ad quercetum Moré.* l. c. καὶ διώδευσεν Ἀβραμ τὴν γῆν εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς ἕως τῆς τόπας Συχέμ ἐπὶ τὴν δεῦν τὴν ὑψηλὴν. *Et perambulavit Abram terram in longitudinem ipsius usque ad locum Sichem ad quercum altam.* ibid.

XXIX. Præter alia, quorum idem Caput meminit, tria præcipuè nomina recensentur, videlicet **אַבְרָם** seu Abhrám, **שָׂרָי** seu Sarái, & **בֵּית-אֵל** seu Bethél; quorum primum *Patrem excelsum*, secundum *principes meos*, ac tertium *domum Dei* interpretamur.

XXX. Nomen verò Divinum **יְהוָה**, cuius Cap. 13. & alibi frequentissima occurrit mentio, triplici ac mysticâ significatione gaudet : **הוּא**, καὶ **הָיָה**, καὶ **הוֹיָה** ; seu qui **הוּא** est, qui **הָיָה** fuit, & qui **הוֹיָה** erit ens à se ac independens. Latinis autem idipsum nomen vulgò *Dominus*, & Græcis *Kύριος* audit.

XXXI. Cap. 14. v. 18. *At verò Melchisedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi.* **וּמַלְכִּי-צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם** *Et Malkizédheq (seu Rex iustitiæ) Rex Schalem (seu Rex pacificus) protulit panem & vinum, & ipse Sacerdos Deo excelsio.* l. c. quò incruentum N. T. sacrificium præfiguratum fuit. Unde & Christus seu *unctus*, ut palam faceret, se esse *Sacerdotem in æternum secundum ordinem & ritum Melchisedech*, sub iisdem panis & vini speciebus suum quoque sacrificium in ultima Cœna instituit.

XXXII. Cap. 15. v. 11. *Descenderuntque volucres super cadavera, & abigebat eas Abram.* **וַיֵּרֶד הָעֵיט עַל-הַפְּגָרִים וַיִּשָּׁב אֹתָם אַבְרָם** *Et*

Et descendit avis super cadavera, & diffavit (seu flatu abegit) eas Abhram.
 l. c. Huic sensui non benè correspondet textus Græcus: Κατέβη δὲ
 ὄρνεα ἐπὶ τὰ σώματα, ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν καὶ συνεκάθισεν αὐτοῖς
 Ἀβραμ. *Descenderunt autem aves super corpora, super divisiones eorum; &*
consedit illis Abram. ibid.

XXXIII. Nomen יִשְׁמָעֵאל seu *Ischmael*, quod Cap. 16. me-
 moratur, & vulgò *Ismael* pronuntiatur, significatione idem valet,
 quod *audiet Deus*.

XXXIV. Nomini autem אַבְרָם seu *Abhrám*, quod ex אָב *pa-*
ter & מְרֹם *excelsus* est compositum, litera ה ab ipso Deo inserta fuit
 ex nomine הָמוֹן, *hoc est, multitudo*, quâ nominis mutatione in אַבְרָהָם
 Deus Abrahamo numerosissimam posteritatem promisit. Cap. 17.
 v. 5.

XXXV. Nomen quoque שָׂרַי seu *Sarái*, quod ex שָׂרָה *prin-*
cipes & affixo יְמֵי *mei* est compositum, à Deo in שָׂרָה seu *Sará* mutatum
 citat. Cap. legitur. Sara igitur absolutè *Domina* ac *Princeps* vocatur,
 quia plurium nationum ac regum, quin imò cunctarum gentium per
 Isaac & Christum filium suum spiritualis *Mater*, *Domina* & *Princeps* fu-
 tura erat. Ità S. Hieronymus, Ambrosius & alii.

XXXVI. Ebraica dictio אָנָּשִׁים seu *Anaschím* homines mor-
 tales seu morbis ac morti obnoxios, ac propriè mares seu viros, no-
 men verò נָשִׁים seu *naschím* propriè fœminas seu mulieres designat,
 cuius נ sexûs distinguendi causâ refecatur; quamvis etiam à radice
 נָשָׂה derivari possit. Ex radice autem prioris nominis probabile foret,
 tres viros, qui Abrahamo apparuerunt, non מַלְאָכִים seu *Angelos*,
 sed veros fuisse homines, nisi contextus Capitis 18. aliud sentire per-
 suaderet.

XXXVII. Cap. 19. v. 24. *Igitur Dominus pluit super Sodomam &*
Gomorrhæam sulphur & ignem à Domino de Cælo. וַיְהִי הַמָּטֶר עַל-סֹדֹם
 וְעַל-עֲמֹרָה נִפְרִירַת וְאֵשׁ מֵאֶרֶץ יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם *Et Dominus pluere*
fecit super Sedbóm & Amorá sulphur & ignem à Domino de Cælis. l. c. καὶ
 Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα θείον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου ἐξ ὀρανῶν. *Et*
Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhæam sulphur & ignem à Domino de
Cælo. ibid. Triplex hæc lectio, quæ in eundem hîc sensum conspi-
 rat, distinctionem ac pluralitatem personarum in Divinis innuere vi-
 detur.

XXXVIII.

XXXVIII. Nomen אַבְיִמֶלֶךְ seu Abhimélech Ebræis idem valet, quod Latinis *Pater regis*. An verò Sara mendacii, & Abraham prostitutionis conjugalis sit arguendus, nec non alias gravioris momenti quæstiones, quæ Cap. 20. & alibi occurrunt, aliis discutiendas relinquimus.

XXXIX. Nomen verò יִצְחָק seu *Izhhâq*, cuius Cap. 21. & alibi frequens fit mentio, *risum* seu *ridebit* interpretatur. Riserat enim mater, admirans ac dubitans in gaudio, quando eidem iam vetulæ promissus est filius. Allegoricè autem Christus designabatur, dum Isaac nominabatur. Ille siquidem ex eo nasciturus, erat futurus lætitia, risus & gaudium totius orbis. ut observat S. Ambros. lib. de Isaac Cap. 1.

XL. Cap. 22. v. 14. וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא : יְהוָה יִרְאֶה : *Et vocavit Abraham nomen loci illius, Dominus videbit*; quò loci significatu à SS. Patribus eruitur, quòd divina providentia cultores suos respiciat, illisque prospiciat; quemadmodum oportunè prospexit, ne filius Abrahami mactaretur, sed locò filii aries substitueretur.

XLI. Cap. 23. v. 4. תָּנוּ לִי קֶבֶר עִמָּכֶם : אַחֲרַי Date mihi ius sepulchri vobiscum. l. c. quæ Abrahami petitio non ius aut facultatem prætendit, se suosque post mortem commiscendi cadaveribus Chananæorum, sed vult pecuniâ sibi vendi locum aliquem, sibi que proprium fieri, in quo Saram coniugem mortuam sepeliat. Ita Contextus eiusdem Capituli.

XLII. Cap. 24. v. 63. וַיֵּצֵא יִצְחָק לִשְׂחָף בְּשָׂדֶה : *Et exivit Izhhâq ad meditandum seu submissè orandum in agro*. l. c. καὶ ἐξῆλθεν Ἰσαὰκ ἀδολεσχῆσαι εἰς τὸ πεδῖον. & *egressus est Isaac, exerceri in campo*. Quæ apparens textuum differentia illi cò disparebit, si non Latina, sed Græca Versio penitiùs attendatur.

XLIII. Cap. 25. v. 18. וַיָּמָת יִשְׁמָעֵל בְּפָנֵי כָל-אֶחָיו נָפַר : *In conspectu seu faciebus omnium fratrum suorum occubuit*. l. c. Huic sensui quoad ultimum verbum Textus Græcus non planè concordat. κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν κατώκησεν. *Ad faciem omnium fratrum suorum habitavit*. ibid.

XLIV. Cap. 25. v. 23. וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנְךָ : *Et dixit Dominus ei: duæ gentes sunt in utero tuo*.

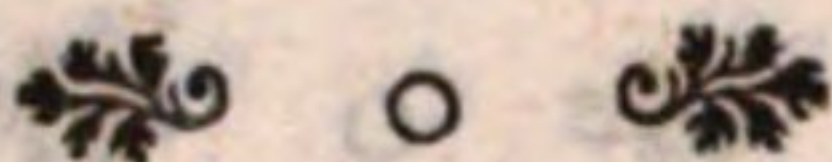
gentes in utero tuo ; duo nempe filii, qui erunt Patres & Capita duarum gentium, Idumæorum scilicet, & Judæorum.

XLV. *Et duo populi ex ventre tuo dividuntur.* ibid. **וְשְׁנֵי לְאֻמִּים יִפְרְדּוּ מִמֶּעֵיךָ יִפְרְדּוּ :** *Et duo populi è visceribus tuis dividuntur ; duæ nempe proles, à quibus duo populi, Israëlitæ & Idumæi, mediante hoc unico partu nascentur, nec non moribûs, animis, legibûs, religione & habitatione perpetuò inter se discordes separabuntur.*

XLVI. *Populusque populum superabit, & maior serviet minori.* ibid. **וְלֵאמֹר מִלֵּאָה יִמָּצֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר :** *Et populus præ populo robustus erit, & magnus seu maior serviet parvo seu minori.* Primogenitus nempe Esau in posteris suis Idumæis serviet Jacob secundogenito in posteritate Judæorum, qui quasi soli Abrahæ hæredes terram promissionis Chanaan possederunt. Licet S. Augustinus hunc sensum ut literalem admittat, tamen in aliquid maius intentam fuisse istam prophetiam, pariter asserit lib. 16. de Civ. Dei cap. 35. quod enim dictum est : maior serviet minori, nemo ferè nostrum aliter intellexit, quàm maiorem populum Judæorum minori populo Christianorum servitutum. Sic etiam intellexit S. Cyprianus lib. 1. adversus Judæos cap. 19. In sensu autem mystico electio Jacob & reprobatio Esau quoad bona temporalia præfiguratur electionem & reprobationem hominum quoad bona spiritualia & vitam æternam, ut clarè docet Apost. ad Rom. 9. v. 13. & ideo ibidem Jacobum proponit tanquam typum electorum, Esau verò tanquam typum reproborum.

XLVII. Cap. 26. v. 19. *Foderuntque in torrente, & reppererunt aquam vivam.* Discrepantia Vulgatæ, quæ originalem inter textumque Græcum annotatur, ex sequentibus patebit : **וַיִּחְפְּרוּ עַבְדֵי יִצְחָק וַיִּצְחָקוּ** *Et foderunt servi Israhel in valle, & invenerunt ibi puteum aquarum vivarum.* καὶ ὁρῶντες οἱ παῖδες Ἰσαὰκ ἐν τῇ Φάραγγι Γεράρων καὶ εὗρον ἐκεῖ Φεάρε ὕδατος ζῶντος. *Et foderunt pueri Isaac in valle Gerarorum ; & invenerunt ibi puteum aquæ viventis, putà fontanæ perpetuò scaturientis.*

XLVIII. Nomen **יַעֲקֹב** seu *Jaaqóbb*, vulgò Jacob, à radice **יָקַב** derivatur, quæ sensum *supplantandi, circumveniendi aut defraudandi* habet. Istud verò nomen sortitus est, quia in partu fratris sui plantam tenuit, ac eidem primogenituram, nec non benedictionem paternam fraudulenter præripuit. An verò dicta & facta Jacob, quæ

Cap. 27. fusiùs referuntur, à mendacio excusari queant, senfa SS. Patrum ac Theologorum desuper consulantur.

XLIX. Cap. 28. v. 12. Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam. וַיַּחְלֶם וְהָיָה סֻלָּם מֵצֵב אֶרֶצָה וַיַּחֲלֹם מַנְיַע הַשְּׁמַיִם וְהָיָה מִלְאכֵי אֱלֹהִים עָלָיו וַיּוֹרְדִים בּוֹ: Et somniavit Jacob; & ecce! scala constituta super terram, & caput illius attingens in cælos; & ecce! Angeli Dei ascendentes & descendentes in ea. l. c. quâ visione Deus indicare voluit, mæsto, anxio, iámque exuli Jacobo, Divinam opem ac providentiam de cælo illi ubique affuturam; Angelos autem in scala ascendentes & descendentes ipsi speciatim tum in descensu seu abitu in Mesopotamiam, tum in ascensu seu reditu in Palæstinam auxilio & solatio futuros. Tropologicè autem scala hæc est via ad perfectionem, cuius varii numerantur gradus incipientium, proficientium & perfectorum, quibus Deus in vertice sese unit, suaviatur ac deliciatur. Descensus est vita activa, ascensus verò cælestium contemplatio. Ità S. Greg. lib. 5. moral. & S. Thom. 2. 2. q. 18. art. ult.

L. Cap. 29. v. 16. Habebat verò duas filias, nomen maioris Lia: minor verò appellabatur Rachel. וַיִּלְכֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאָרָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: Et Labban (erant) duæ filie, nomen magnæ seu maioris Leá, & nomen parvæ seu minoris Rabbél. l. c. Nomen Liæ, quod à radice לָאָה defecit viribus seu defatigatus est deducitur, est symbolum laboris, quò vires defatigantur; nomen verò Rachelis, quod à radice רָחַץ patiens seu mansuetus fuit derivatur, est symbolum patientiæ ac mansuetudinis, quâ oves præfigurantur. Sensu autem allegorico per Liam Synagoga, per Rachelem Ecclesia designatur, pro qua utraque Jacob (id est Christus) duram in terris servitutem patienter servivit. Ita Justinus in dialogo cum Tryphone &c.

LI. Cap. 30. v. 24. Et vocavit nomen eius Joseph, dicens: addat mihi Dominus filium alterum. וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יוֹסֵף יְהוָה לִי Et vocavit nomen eius Joseph, dicendó: addet mihi Dominus filium alterum. Nomen proin Josephi optimè exponitur, si eidem notio addendi seu augendi attribuitur.

LII. Cap. 31. v. 7. *Et mutavit mercedem meam decem vicibus.*
 : מְשַׁכְּרְתִּי עֶשְׂרִית מְנִיָּם : *Et mutavit mercedem meam decem vicibus.* l. c. καὶ ἠλλάξε τὸν μισθὸν μὲ τῶν δέκα ἀμνῶν. *Et mutavit mercedem meam decem agnorum.* ibid. quam textuum differentiam unicus ac ultimus terminus constituit.

LIII. Cap. 31. v. 53. *Furavit ergò Jacob per timorem patris sui Isaac.* : וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפֶחַךְ אָבִיו יִצְחָק : *Et iuravit Jaaqóbb in timore patris sui Izhháq.* l. c. iuravit nempe in Deo seu per Deum, quem Isaac timebat, colebat, & reverebatur. Ubi timor sumitur pro obiecto timoris, scilicet Deo, quem timuit Isaac, prout textus Chaldaicus exponit: *Furavit Jacob per illum, quem timebat pater suus Isaac.* ibid.

LIV. Nomen יִשְׂרָאֵל seu Israel, quò Jacob Cap. 32. insignitus legitur, propriè de principatu contendente, dominantem aut prævalentem Deo designat; de quo S. Augustinus lib. 16. de Civ. Dei cap. 39. ita differit: *Hoc nomen illi ab Angelo impositum est, qui cum illo fuerat in itinere de Mesopotamia redeunte luctatus, typum Christi evidentissimè gerens.* Quemadmodum enim S. Gregorius homil. 14. in Ezech. tropologicè hanc luctam dicit esse orationem, quâ videmus Deum quasi facie ad faciem seu verè nobis præsentem, ac vim illi inferimus, eidemque dominamur ac prævalemus: ità S. Augustinus ferm. 80. de tempore ait, allegoricè hanc luctam Jacobi fuisse figuram Christi, integras sæpè noctes in oratione cum Deo luctantis, maximè verò in horto Gethsemani.

LV. Cap. 33. v. 10. *Sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei.* : וַיֵּרְאֵהוּ פָנָיו כְּרֹאֵת פָּנָיו אֱלֹהִים : *Vidi facies tuas, quasi videntò facies Dei.* l. c. qui modus loquendi non est adulatio, sed ut summum hyperbolica locutio, quâ Jacob significare voluit, conspectum fratris Esau sibi accidisse iucundissimum & optatissimum. Ebræi etenim superlativum sæpissimè exprimunt nominibus Dei יְהוָה, אֱלֹהִים, אֱלֹהֵי, &c. v. g. luctationes Dei, i. e. luctationes gravissimæ, Cedri Dei, i. e. Cedri altissimæ, Caligo Dei, i. e. Caligo maxima. v. Gramm. f. 60. & 61.

LVI. Nomen דִּינָה seu Diná, quod cap 34. memoratur, iudicium, litem aut contentionem interpretamur, quia eiusdem raptus ac defloratio gravissimas lites cædésque causavit.

LVII. Cap. 35. v. 11. *Ego Deus omnipotens.* : אֲנִי אֱלֹהִים שְׂרִי : *ego Deus, cuius potentia sibi soli sufficit ad malum quodvis propulsandum,*

ac bonum procurandum. Unde nomen divinum שדי compositum dicimus ex ש qui, & די sufficiens seu sufficientia; quod Græcis ικανός dicitur.

LVIII. Cap. 35. v. 18. Vocavit nomen filii sui Benoni, id est, filius doloris mei. ותקרא שמו בן-אוני Et vocavit nomen eius Benoni, id est, filius luctus mei; quia nimirum Rachel ob difficultatem partus vitam periclitari cepit. Pater verò appellavit eum בנימין seu Benjamin, id est, filius dextræ. ibid.

LIX. Cap. 36. v. 24. Iste est Ana, qui invenit aquas calidas in solitudine. הוּא אֲנָה אֲשֶׁר מָצְאָה אֶת-הַיְמִיִּם בַּמִּדְבָּר Iste Aná, qui invenit femina in deserto. l. c. Ἰσὶός ἐστιν Ἀνά, ὃς εὗρε τὸ Ἰαμεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Iste est Aná, qui invenit Famein in eremo. ibid. Istud Ebraicum nomen ימִי, verifimilius ex ימה contractum, alii aquas, alii mulos, alii terribiles aut gigantes interpretantur. Nobis verò videtur idem nomen à radice ימה caluit derivari, adéoque denotare calidas (subintell. ימִי aquas) quales etiam hodiè in thermis aquensibus & aliis quibusdam locis reperiuntur. Quas quia primus hic Ana detexit, earumque usum corporibus salutarem esse deprehendit, earundem inventor ac rei novæ auctor hìc perhibetur.

LX. Cap. 37. v. 2. Joseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Quacum versione non benè cohererent textus Ebraicus & Græcus: יוסף בן-שבע עשרה שנה היה רעהו יוסף בן-אחיו בצאן והוא נער; Joseph filius septem decem annorum fuit pascebat cum fratribus suis in grege, & ipse puer. l. c. Ἰωσήφ δὲ δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἦν, ποιμαίνων τὰ πρόβατα τῷ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὧν νέος. Joseph autem decem & septem annorum erat, pascebat oves patris sui cum fratribus suis, existens puer. ibid.

LXI. Nomen תמר seu Thamár propriè palmam designat, quæ apud Romanos erat symbolum fertilitatis. Appositè, quamvis ex abrupto Cap. 38. interferitur historia & genealogia Judæ potius, quàm aliorum fratrum, quia ex Juda de Thamar Messias erat nasciturus, ne scilicet Judæi contemnerent gentiles, cum tribus Juda, quæ nobilissima erat, ex Chananæis per fœminam gentilem descenderet. Quale verò peccatum Judas & Thamar commiserint, penès Theologos iudicium esto.

LXII. Invieta & admirabilis Josephi castimonia nonnullis videtur reprehensibilis, eò quod à Domina sua sollicitatus ad stuprum, illud tantum ob respectum domini sui humanum, non verò Divinum recusasset. Sed contrarium innuit vers 9. cap. 39. **וַאִיךָ אַעֲשֶׂה הַרְעָרָה** *Et quomodo faciam banc malitiam, banc magnam, banc istam, & peccabo in Deos?*

LXIII. Ex vana somniorum observantia inculpabilis Josephi pietas denuò perstringitur, quia Deut. 18. v. 10. dicitur: *nec inveniantur in te qui observet somnia atque auguria.* Joseph autem non ex vana observantia, sed inspiratione divina sese somnia explicaturum fati infinuat v. 8. cap. 40. dicens: **הֲלֹא לֵאלֹהִים פְּתָרָנִים** *An non Deo seu à Deo sunt interpretationes?* vel ut Vulgata legit: *nunquid non Dei est interpretatio?* ibid.

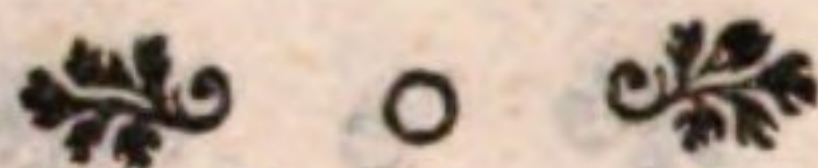
LXIV. Idipsum confirmat versus 16. cap. 41. **כִּלְעָדִי אֱלֹהִים** *Absque me Deus respondebit pacem seu incolumitatem Pharaonis;* q. d. *non ego ex mea sapientia (ut vertit Chaldæus) aut mea solertia vel sagacitate naturali, sed Deus per me respondebit ac somnia explicabit.*

LXV. Sequentia duo nomina **מִנַּשְׁכֶּה** seu Menaschsché, & **אֶפְרַיִם** seu Ephráim, quorum idem Caput meminit, à radice **נָשָׂא** & **פָּרָה** derivamus, nec non oblivionem & fecunditatem interpretamur.

LXVI. Voces illæ cap. 42. v. 15. **חַי פַּרְעֹה** *Vivit Pharaó* seu (ut Vulgata vertit) *per salutem Pharaonis* constituunt formulam iurandi, tam Judæis quàm Gentilibus olim usitatam. Quibûs verò modis intelligi & usurpari queat, consulatur S. Thomas 2. 2. q. 89. a. 6.

LXVII. Cap. 43. v. 34. **וַיִּשְׂכְּרוּ עִמּוֹ** *Et biberunt, & inebriati sunt cum eo.* q. d. Vinò satiati & exhilarati fuerunt, merò quidem incalescentes, sed citrà crapulam aut temulentiam. Quo in sensu plerumque utitur S. Scriptura verbò **שָׂכַר** seu *inebriatus est.* Ità S. August. in Genes. q. 144. & alii.

LXVIII. Cap. 44. v. 30. **וַיִּנָּפֶשׂ קִשּׁוֹרָהּ בְּנַפְשׁוֹ** *Et anima eius alligata in anima ipsius;* quò Ebraismò summa ac tenerrima dilectio insinuat, quâ Jacob suum natu minimum Benjamin, divenditò in Ægyptum Josephò, deperibat.

LXIX. Cap. 45. v. 8. *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.* : וְעַתָּה לֹא - אֲתָם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי הָאֱלֹהִים : *Et nunc non vos misistis me huc, sed Deus.* l. c. quæis quidem verbis Joseph crimen venditionis suæ in Deum refundere nonnullis videtur. Verumtamen dicendum, quod missio Josephi in Ægyptum à venditione distingui debeat. Hæc enim erat ex voluntate vendentium, & magnum plagii scelus à Deo permissum; missio autem & exaltatio Josephi, nec non reliqua bona inde consecuta, erant ex voluntate & decreto Dei. Unde refutatae manent blasphemæ voces, quibus in hunc locum utitur Calvinus, dum inane vocat commentum, quod Dei tantum permissu, non autem consilio & voluntate mala fiant.

LXX. Cap. 46. v. 27. *Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ.* : וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר - יָלַד - לוֹ בְּמִצְרָיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם : *Et filii Joseph, qui natus est ei in Ægypto, animæ duæ.* l. c. Græca autem versio sequentem quoad numerum contradictionem involvit: υἱοὶ δὲ Ἰωσήφ οἱ γενόμενοι αὐτῷ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ψυχὰς ἐννέα. *Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in Ægypto, animæ novem.* ibid.

LXXI. Eandem in eodem versu contradictionem sequentium varietas textuum importat: *Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.* l. c. כָּל - הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרָיִם : *Omnis anima domus Jacob, veniens in Ægyptum, septuaginta.* ibid. πᾶσαι ψυχὰς οἴκῃ Ἰακώβ αἱ εἰσελθῆσαι μετὰ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, ψυχὰς ἐβδομηκοντάπέντε. *Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, animæ septuaginta quinque.* ibid.

LXXII. Cap. 47. v. 31. *Adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.* : וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל - רֹאשׁ הַמִּטָּה : *Et adoravit Israel super caput lectuli.* l. c. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. *Et adoravit Israel super summitatem virgæ eius.* ibid. Triplex hæc lectio, quam defectus punctorum discrepare fecit, ad fœcunditatem sensûs literalis, à Spiritu Sancto intenti, pertinere censetur.

LXXIII. Cap. 48. v. 19. *Sed frater eius minor, maior erit illó.* : וְאֵלֶּם אֶחָיו הַקָּטָן יִגְדֵּל מִמֶּנּוּ : *Et profectò frater eius parvus seu minor magnus erit præ illo.* l. c. Unde Divina elucet providentia, specialem

lem per se delectum faciens, ac ferè semper iuniores, quia in oculis hominum viliores, senioribus præponens, v. g. hominem angelo, Abelum Caino, Isaacum Ismaeli, Jacobum Esau, Phares Zaræ, Josephum Rubeno, Ephraim Manasse, Moysem Aaroni, Davidem 7 fratribus. Ita Theodoretus. Cui etiam adstipulatur S. Augustinus in Psal. 77. ita differens: *Sic Abel iustus maiori prælatus est fratri, sic Ismaëli Isaac, sic Esau congemino suo, sed tamen prius nato ipse Jacob, sic Phares & ipse congemino suo Zaræ, sic David maioribus prælatus est fratribus.*

LXXIV. Cap. 49. v. 6. *Et in voluntate sua suffoderunt murum.* : שֹׁר - עָקְרוּ וּבָרָצְנָם *Et in voluntate sua enervaverunt bovem.* l. c. καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ἐνευροκόπησαν ταῦρον. *Et in cupiditate sua subnervaverunt taurum.* ibid. quam textuum diversitatem literæ punctis seu vocalibus destitutæ invexerunt.

LXXV. Cap. 49. v. 10. *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Istud Jacobi vaticinium, famosissimum contra Judæos præteritum Messiae adventum impugnantes argumentum, Ebræi & Græci sensu literali ita interpretantur: לֹא - יִסּוּר שֵׁבֶט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֶק מִיַּד רָגְלוֹ עֵד כִּי - יָבֹא שִׁילָהּ וְלוֹ יִקְהַר עַמִּי : *Non recedet virga de Jebudhá, & legem ferens de inter pedes eius, quoadusque veniet pacificus, & ipsi obedientia populorum.* l. c. καὶ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μυρῶν αὐτῆς, ἕως εἰς τὸν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῶν. καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν *Non deficiet Princeps ex Juda, & dux de femoribus eius, donec venerit, quæ reposita sunt ei; & ipse est expectatio gentium.* ibid.

LXXVI. Cap. 50. v. 25. *Mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis.* : וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן - מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִים *Et mortuus est Joseph filius centum & decem annorum.* Vers. 26. καὶ ἐτελεύτησεν Ἰωσήφ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα. *Et mortuus est Joseph annorum centum decem.* Vers. 26. Adeoque 80. annis principatu Ægypti gavissus, quippe annô 30. ætatis suæ ad illum evectus. Finis autem historiæ Geneseos incidit in annum 286. à vocatione & peregrinatione Abrahæ in terra Chanaän: in quotum verò annum à mundo condito, diversæ sunt opiniones. Pro coronide insuper notandum,
Versum

Versum 22. Vulgatæ ab Ebræis & Græcis in duos distingui. Et hæc est ratio, cur in Vulgata Cap. 50. non nisi 25. Versus, in textu autem originali & Græco 26. Versus numerentur.

Philologicis hisce animadversionibus, quas, ut suprà monuimus, salva Vulgatæ versionis auctoritate, per modum Scholastici tantum exercitii defendendas suscepimus, qualecunque insuper Compendium Operis Grammatici Ebræi subiungere visum fuit, omni perfectionis numero absolutissimi, nec non methodo analytica Auctore Cl. P. Fintano Linder ex Principali Congregatione S. Blasii summo studio elaborati, cui plures iamiam discipuli suam linguarum orientalium cognitionem una mecum in acceptis referunt. Motivum vero, exiguum istud opusculum elucubrandi, aliud non fuerat, quam ut Ebraicæ linguæ Candidati paucissimis instituerentur regulis, ne tædio difficultatum, philologicis eorum conatibus passim obviantium, victi cœptum subito laborem refugiant. Magistra etenim experientia novimus, accrescente discendorum cumulo primum discentium fervorem plerumque minui. Ne autem minuatur, sed magis augeatur, præcipuas tantum, & scitu & notatu necessarias linguæ notiones, ab initio saltem, tyronibus tradendas esse existimavimus, donec amplior ac perfectior Grammatices notitia hauriatur. Quò pauciores enim regulæ iisdem præscribuntur, eò maior sperabitur fructus, quem & multitudo, & varietas, & exceptio earum ut plurimum impedire consuevit, multum sibi temporis exposcentium, ac memoriam nimis defatigantium. Quamobrem ut & tempori, & labori, aliis insuper negotiis tam monasticis, quam scholasticis impendendo, parcatur, sequens Compendium, memoriæ facili negotio imprimendum, deserviet, quod adhibito simul supra laudato opere grammatico (ad cuius paginas inspiciendas lectorem continuo remittimus) aliquid saltem emolumenti allaturum confidimus, solisque Tyronum usibus dicatum esse volumus.

Compen-

Compendium
Operis Grammatici
Ebræi.

Caput I.

De Literis.

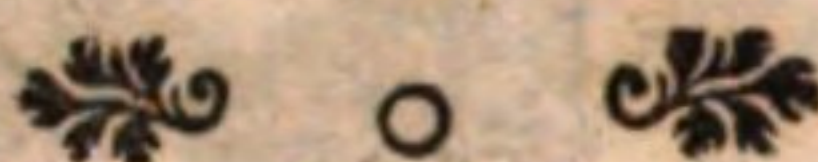
Lectio i. Literas Ebraei numerant 22. huius figuræ: א. a. ב. bh. ג. gh. ד. dh. ה. h. ו. v. ז. z. ח. hh. ט. t. י. j. כ. ch. ל. l. מ. m. נ. n. ס. f. ע. e. פ. ph. צ. z. ק. q. ר. r. ש. fch. ת. th. Sonum ac nomen earum vide fol. 2.

NB. *Literæ* **Œ** & **Ƴ** proprium sonum non habent, sed earum duntaxat vo-
cales in pronuntiatione audiuntur. v. g. **Œ** al. **Œ** el. ibid.

2. Discrimen earum literarum, quæ pene sunt similes, v. f. 3.

3. Literæ finales sunt 5. 7. . i. . . . quæ seu Kammenappéz vocantur. v. f. 3.

4. Literæ *dilatabiles* sunt 6. ז. ה. ל. מ. נ. & ת. quæ
תמר אהר־ feu óhel tamár vocantur. v. f. 3. & 4.

5. Si' autem aliqua dictio in fine alicuius lineæ ex integro scribi nequit, & ultima litera non est dilatabilis, tunc duæ vel tres literæ absque punctis seu vocalibus cum signo acuto superne posito scribuntur, & in sequenti linea denuo repetuntur. v. f. 4.

6. Literæ diversi organi in 5. classes dividuntur, nempe 1. in *gutturales* אהההא seu ahhhá, quia gutture; 2. in *palatinas* גיגגא seu gi-cháq, quia palato; 3. in *linguales* דטלנורהא seu datlenóreth, quia lingua; 4. in *dentales* פספסא seu faszáfch, quia dentibus; 5. in *labiales* בומפא seu bumáph, quia labiis præcipue pronuntiantur. Ex his literæ *gutturales* bene sunt notandæ, ac pro regula tenendum, quod literæ *eiusdem organi* facile inter se permutentur. v. f. 4. & 5.

Caput II.

De Punctis seu Vocalibus.

Lectio 7. Vocales seu motiones sunt 15. nempe 5. *longæ* א | א. | א. | e. | י. | i. | i. | o. | ו. | u. & 5. *breves* א | א. | א. | e. | י. | i. | י. | o. | י. | y. & 5. *brevissimæ* א | א. | א. | e. | א. | e. | א. | o. & א | א. seu pathahh *furtivum*, de quo agetur infra Lect. 37. Sonum vero, situm ac nomen earum v. f. 6.

NB. Vocalis א | א. | sæpe literam א amittit, & tunc vocatur hhiriq *deficiens* v. g. אהההא pro אהההא &c. Discerni autem poterit ab hhiriq א | א. | parvo ex certis regulis, de quibus infra Lect. 79.

Vocalis א | א. | etiam literam א sæpius amittit, & tunc vocatur hholem *deficiens* v. g. אהההא pro אהההא &c. Præcedente autem vel sequente immediate vocali, hæc figura א | א. | est integra syllaba, constans ex litera א & hholem *deficiente*. v. g. אהההא avonóth non aonóth. אהההא qovím non qoím. v. f. 7.

Vocalis א | א. | sequente immediate vocali est litera א sonans, & daghesch forte habens, de quo infra Lect. 18. v. g. אהההא qivvá non giuá. v. f. 7. Quomodo autem vocalis longa א | א. | seu a, a vocali brevi א | א. | seu o distingui debeat, dicetur infra Lect. 38.

Caput III.

De Ebraice legendi ratione.

§. I.

De Syllaba.

Lectio 8. Ebræi tam legendo, quam scribendo incipiunt a dextra versus sinistram, ac primo *literam*, deinde *vocalem* scribunt ac pronuntiant. v. g. in hac dictione מָסָר primo מָ seu *ma*, deinde סָ seu *sa* scribunt ac pronuntiant; unde integra dictio מָסָר seu *masár* resultat. v. f. 8. exceptionem vero v. lect. 37.

9. Syllabæ vel *longæ* sunt, vel *breves*. Syllaba *longa* est, quæ constat litera & vocali longa, quam sequi potest litera quiescens, ut מָ, vel non sequi, ut מֶ. Syllaba autem *brevis* est, quæ constat duabus literis mobilibus, vocali brevi unitis, ut מֵר. Vocales e contra *brevissimæ* nullam constituunt syllabam, sed alteri syllabæ seu longæ seu brevi iunguntur. Hinc Scheva | : | mobile, aut Scheva | - | | : | : | compositum refertur ad syllabam sequentem, & vocatur *syllaba ab initio composita*. v. g. מוֹסְרִים seu *mo-serím*, נֶאֱסַר seu *na-asé*; sunt duæ tantum syllabæ. Econtra Scheva | : | quiescens, tam expressum quam subintellectum, aut páthahh | - | furtivum refertur ad syllabam præcedentem, & vocatur *syllaba a fine composita*. v. g. קָמַתָּה seu *qám-ta*, גָּאֲבַחְתָּ seu *gáabh-t*. Si autem alicui syllabæ tam ab initio, quam a fine eiusmodi vocales brevissimæ iunguntur, tunc vocatur talis *syllaba ab initio & a fine composita*. v. g. יֶפְתָּה seu *jephóth*. Alias vocatur *syllaba simplex*, quæ nimirum unica litera mobili & vocali constat. v. g. פֵּה seu *pe*, לִי seu *li*. reliqua v. f. 8. & 9.

10. Syllaba *perfecta* est, quæ constat litera unica & vocali longa, ut מָ; vel literis duabus & vocali brevi, ut מֵר. Syllaba autem *imperfecta* est, quæ constat litera unica & vocali brevi, ut מֶ. Eiusmodi syllabam imperfectam Ebræi non admittunt; sed vocalem brevem vel in longam vel in brevissimam mutant. v. g. nomen מֶלֶךְ seu *mélech* in plurali haberet מְלָכִים seu *melechím*, cuius duæ priores syllabæ *imperfectæ* essent. Hæ duæ syllabæ *imperfectæ* mutantur proin

in unicam perfectam, eamque longam, & ab initio compositam. v. g. מְלִכִּים. v. f. 9.

II. Præter istam vocalium mutationem syllaba imperfecta etiam perfecta fieri potest. 1. per *Daghesch forte* sequenti literæ impressum. v. g. מְלִי (q. f. מְלִי) pro מְלִי &c. 2. per | : | mutum seu quiescens, sequenti literæ subiectum. v. g. קָמַתְּ seu qám-ta. 3. per accentum sive tonicum, ut מֶלֶךְ; sive euphonicum aut methegh, ut מַעֲשֶׂה seu ma-asé, syllabæ imperfectæ additum. Reliqua v. f. 10. De accentu autem tonico & euphónico agetur infra lect. 45. & 46.

§. II.

De Literis quiescentibus אֶהְיֶה.

Lectio 12. Licet omnes Ebræorum literæ sint *mobiles* seu pronuntientur, quatuor tamen, nempe א, ה, ו & י, quas *ehevi* appellant, sæpius *quiescunt* seu non pronuntiantur. Et quidem

א & ה *quiescunt* in medio ac fine dictionis, si propria vocali non gaudent. v. g. בָּרָאִי seu bará, non baraa &c. קִיּוּבָאִי seu qivvá, non qivvah &c. *Exceptiones* v. f. 11.

Litera ו *quiescit*, cum vel supra, vel infra verticem punctum | · | hhólem habet. v. g. בִּנְוֹ benó, non benóv &c. כָּלוּ kalú, non kalúv &c. *Except.* v. f. 12.

Litera י *quiescit* post | · | | · | & | · | v. g. בֵּין ben, non bein &c.; שָׂדְחָא sathécha, non sadheicha &c.; נֵין nin, non niin &c. Item *quiescit* in pronomine suffixo י v. g. פָּנָיו panáv, non panav &c. v. f. 12.

13. Notanda insuper venit harum literarum *alternatio*, *transpositio*, *elisio*, & *redundantia*. Nam literæ אֶהְיֶה seu *ehevi*, quia olim etiam vices vocalium supplebant, sæpe adhuc per *redundantiam* reliquis otiose literis interponuntur. *Exempla* v. f. 12.

§. III.

De Signis daghesch & mappiq.

Lectio 14. Punctum | · |, quod medio literarum v. g. כ, מ, ה &c. imprimitur, vocatur vel *daghesch lene*, vel *forte*, vel *mappiq*. *Daghesch*

ghesch *lene* sex literis כֶּפֶר בֶּגֶד seu *beghádth kepháth* imprimitur, & ab iis aspirationem h tollit. v. g. דִּהּ dh. דִּ d. v. f. 12. & 13.

15. Daghesch *lene* his 6. literis imprimi potest ac debet 1. in initio dictionis, si vox immediate præcedens vel in literam *mobilem* definit, v. g. אֶרֶץ כְּנָעַן; vel, si in literam *quiescentem* aut *vocalem* definit, accentum saltem distinctivum habet, v. g. יְהוּדָה גִּבּוֹר. Alias enim daghesch *forte* esset. except. v. f. 13.

16. Daghesch *lene* etiam imprimi potest ac debet 2. in medio dictionis post | : | quiescens. v. g. עֲבָדַי &c. except. v. f. 14.

17. Daghesch *lene* tandem imprimi potest ac debet 3. in fine dictionis post | : | quiescens, aut | - | furtivum. v. g. קָמַת, שְׁמַעַת &c. Cæt. v. f. 15.

18. Daghesch *forte* non solum aspirationem h a præfatis literis tollit, sed eas insuper, & reliquas omnes, quibus imprimitur, quoad pronuntiationem geminat. v. g. לֶפֶיד seu *lappídh* &c. Literis autem gutturalibus אֶהְיֶה & ה non solet imprimi. v. f. 15.

19. Cum Daghesch *forte* aliquando *debeat*, subinde vero etsi non *debeat*, *possit* tamen; vel cum *deberet*, aut *non possit*, aut *non velit* alicui literæ imprimi; hinc sequentes notandæ sunt regulæ.

Reg. I. Daghesch *forte* imprimi *debet* 1. si lexica imprimunt. 2. *Secundæ* literæ radicali in coniugationibus piel, pyal & hithpael. 3. post vocales *breves*, si nec accentum habeant, nec | : | sequitur. v. g. אֶפֶס seu *appím* &c. Ideo autem imprimi *debet*, ut syllaba fiat perfecta, adeoque Daghesch *forte* *necessarium* vocatur. v. f. 15. & 16.

20. Reg. II. Daghesch *forte* imprimi *potest*, etsi non *debeat* 1. post pronomina מֶה & זֶה v. g. מֶה-וָאֵר seu *mas-sóth*, & זֶה-לֵךְ seu *sellechá* &c. 2. post dictionem, quæ in vocalem aut literam *quiescentem* definit, & accentu *tonico* caret. v. g. קָמַת שֶׁמֶט seu *qámtasch-scham*; עֲשֵׂה-לִי seu *asal-li* &c. Juxta hanc regulam daghesch *forte* accentum tonicum a dictione præcedente aufert, & duas voces in unam *copulat*; ideoque vocatur Daghesch *forte* *copulativum*. v. f. 16.

21. Reg. III. Daghesch *forte* imprimi *non potest*, etsi *deberet*, 1. literis gutturalibus אֶהְיֶה & ה. 2. literæ ultimæ dictionis. 3. literæ, quam præcedit scheva | : | simplex, aut scheva | - | v. | - | compositum. v. g. נִבְלָה pro נִבְלָה, & תִּהְיֶה pro תִּהְיֶה &c. v. f. 17.

Reg. IV. Daghesch forte imprimi *non vult*: 1. ob æquivalentiam, qua vocalis longa pro brevi & daghesch forti alternat. v.g. כָּחַשׁ pro כַּחַשׁ &c. 2. ob accelerationem pronuntiationis, ob quam Daghesch forte sæpius *excidit* ex litera, cui | : | supponitur. v. g. תֵּבַקְשׁוּ pro תֵּבַקְשׁוּ seu *tevaqqeschú*. v. f. 17.

22. Daghesch forte *excidens*, ut syllaba fiat perfecta, *compensatur* 1. per vocalem longam, loco brevis sub præcedente litera positam. v. g. אֶחָד pro אַחָד &c. v. f. 17.

23. Daghesch forte *excidens* *compensatur* 2. per accentum euphonicum seu methegh, qui vocali brevi additur, vel *expressum*. v. g. הֵהֱלֵךְ pro הֵהֱלֵךְ &c. vel *subintellectum*. v. g. הֵלֵלָו pro הֵלֵלָו seu *bal-lelú* &c. v. f. 18.

24. Daghesch forte *excidens* *compensatur* 3. per ׀, quod literæ dagheschandæ præponitur, ac perfectam cum litera præcedente syllabam constituit. v. g. קִנְיָ׀ pro קִנְיָ &c. ibidem.

25. Ratio *discernendi* daghesch forte a leni est sequens. *For-te* omnibus literis, exceptis gutturalibus, imprimitur; *lene* autem solum his 6. literis כֶּפֶר בֶּנֶר infigitur. Quodsi igitur eiusmodi litera est ab *initio* dictionis, daghesch illi impressum *lene* erit, si vox præcedens in literam mobilem definit; vel, si in quiescentem aut vocalem definit, accentum distinctivum habet: *forte* autem erit, si vox præcedens in literam quiescentem aut vocalem definit, & accentum distinctivum non habet. v. g. עֲשֶׂה - לִי &c. Quodsi vero eiusmodi litera est in *medio* aut *fine* dictionis, daghesch illi impressum *lene* erit, si præcedit | : | quiescens, aut | - | furtivum. v. g. עֲבֹדִי, קָאָבַחְתָּ &c. *forte* autem erit, si neutrum horum præcedit. v. f. 18.

26. Punctum | · | mappiq soli literæ ה, & tantum in *fine* dictionis imprimitur, eamque, alias quiescentem, facit *mobilem*. v. g. גָּבַחְתָּ seu *gaváh*, non *qavá* &c. Idem mappiq, accedente incremento finali, iterum perit. v. g. גָּבַחְתָּ seu *gavehú* &c. ibid.

27. Mappiq autem literæ ה imprimi debet: 1. si lexica id imprimunt. 2. pronomini affixo fœminino הַ, ut discerni queat a terminatione fœminina הַ, v. g. נַעֲרָהּ puer *eius*, sc. fœminæ; נַעֲרָהּ puella &c. v. f. 19.

§. IV.

De Raphé & Maqqeph.

Lectio 28. Lineola | - | Raphe dicta, & super literas posita, indicat. 1. literas *beghádh kephath* esse aspiratas. v. g. דָּבָר *davár* seu *dabhár*, non *dabár* &c. 2. super alias literas mobiles posita indicat, eas *daghesch forti* fuisse afficiendas. v. g. הֵלֵךְ pro הֵלֵךְ &c. 3. Super literam ה posita indicat, illam *puncto mappiq* fuisse notandam. v. g. לֵהֵךְ pro הֵלֵךְ &c. v. f. 19. & 20.

29. Lineola | -- | Maqqeph dicta, quæ inter *duas* vel *plures* dictiones pro libitu ponitur, eas in pronuntiatione ita coniungit, ut ceu vox *unica* sub uno accentu tonico proferantur, sicut apud germanos: *Reichs-Hof-Rath*. v. g. אֶת-כֹּל-אֲשֶׁר-לוֹ seu *eth-kol ascher-ló* &c. v. f. 20.

30. Idem *Maqqeph* ultimas vocales *hhólem* & *zeré* præcedentis dictionis, in litteram *mobilem* desinentis, corripit, seu |ו| in |וּ| *hhatuph*, & |וּ| in |וֹ| sæpius mutat. v. g. אֶת-כֹּל-אֲשֶׁר pro אֶת-כֹּל-אֲשֶׁר &c. v. f. 20.

§. V.

De Scheva tam simplici, eoque mobili & quiescente, expresso & subintellecto, quam composito, item de Pathabb | - | furtivo.

Lectio 31. *Scheva simplex* est prima ex vocalibus brevissimis, nempe |:|. *Scheva compositum* est unaquæque ex reliquis vocalibus brevissimis, nempe |-|: & |-|:, ita dictum, quia ex |:| & vocalibus brevibus componitur. v. f. 21.

32. *Scheva |:| simplex* est *mobile* seu pronuntiatur, 1. ab *initio* dictionis. v. g. פֶּרִי seu *perí* &c. 2. sub *litera daghesch forti* notata vel notanda. v. g. וַיְהִי pro וַיְהִי seu *vaijehí* &c. 3. post *aliud |:|* v. g. יְלִמְדוּ seu *jilmedhú* &c. 4. post *vocalem longam*, accentu *tonico* carentem. v. g. לָמְדוּ seu *lamedhú* &c. 5. post *vocalem brevem*, pro *longa* positam. v. g. יְהִי־יֵהְיֶה seu *jeghyrechá*, pro יְהִי־יֵהְיֶה &c. 6. sub *litera geminata*, eaque *priori*. v. g. הִנֵּנִי seu *hinnení* &c. except. v. f. 22.

33. Scheva | : | simplex est *quiescens*, seu non pronuntiatur, 1. sub *ultima* litera dictionis. v. g. אֶתְּ seu átt &c. 2. sub litera *gutturali* אֶהְחֶע v. g. מִהְיוֹרְתָּ seu mihjóth &c. 3. ante *aliud* | : | v. g. קִשְׁטָּ seu qóschť &c. 4. post vocalem *longam*, accentu *tonico* notatam v. g. לֵילָּ seu láila &c. 5. post vocalem *brevem*, pro longa non positam. v. g. מִבְּדִילָּ seu mavdíl &c. 6. sub litera prima unicæ voculæ שְׁחֵטָּ seu schtáim, non schetáim &c. v. f. 23.

34. Scheva | : | simplex est denique vel *expressum*, quod nempe scribitur, & in litera *finali* ׀ semper exprimitur. v. g. פָּנִי & בָּרַךְ &c. vel *subintellectum*, quod nempe non scribitur, adesse tamen censetur. *Subintelligitur* autem 1. sub *ultima* litera *mobili*, quæ propriam vocalem non habet. v. g. דָּבָר pro דָּבָר &c. 2. sub litera daghesch forti *geminata*, eaque priori v. g. אֶתְּ pro אֶתְּ &c. 3. sub *ultima* litera *quiescente* seu *gutturali* א & ה, si eam præcedit | : | cum accentu *tonico* in penultima. v. g. פֶּלֶא, קֶצֶר &c. except. v. f. 23. & 24.

35. Scheva autem *compositum*, nempe | : | & | : | semper est *mobile*, seu semper pronuntiatur, ac proprie solis literis *gutturalibus* אֶהְחֶע, quandoque autem aliis etiam literis, seu *non gutturalibus* subiicitur. *Gutturalibus* subiicitur 1. cum illæ | : | simplici ac *mobili* afficiendæ fuissent. v. g. חֶכְמִי pro חֶכְמִי &c. 2. sæpe etiam *gutturalibus* subiicitur, cum illæ | : | simplici ac *quiescente* afficiendæ fuissent. v. g. מַעֲמִיד pro מַעֲמִיד &c. Literis autem *non gutturalibus* tum solum quandoque subiicitur, cum illæ | : | simplici ac *mobili* afficiendæ fuissent. v. g. גָּלִי pro גָּלִי &c. *Notandum* insuper, quod | : | post | - | & | : | post | : | & | : | post | : | hhatuph communiter sequatur. v. f. 24.

36. Reg. I. quia *duo* scheva *mobilia* sibi immediate succedere nequeunt, ideo primum, si fuerit *simplex*, in aliquam vocalem brevem, nempe in | - | vel | : | hhatuph mutatur. v. g. בְּנֵי pro בְּנֵי, נֶעְרֵי pro נֶעְרֵי &c. Si autem scheva primum fuerit *compositum*, tunc illud vel in eam vocalem brevem mutatur, ex qua componitur, nempe | - | in | - | & | : | in | : | & | : | in | : | hhatuph. v. g. יֶאֱרָכוּ pro יֶאֱרָכוּ &c. vel in | : | simplex conciditur, ideoque scheva *concisum* dicitur. v. g. יַעֲזָרוּ pro יַעֲזָרוּ &c.

Reg. II. Scheva denique *compositum*, licet | : | simplex sibi immediate non succedat, quandoque tamen in | : | simplex conciditur. v. g. נֶחֱבָאֵר pro נֶחֱבָאֵר &c. v. f. 25.

37. Pathahh |·| *furtivum*, quasi *furtim ante* literam, sub qua ponitur, pronuntiandum, usurpatur pro |:| simplici sive expresse, sive subintellecto, ac 1. quidem sub ך & ם, cum sunt *penultima* litera dictionis, ac immediate |:| sequitur. v. g. יַחַדׇ seu iahhd, שְׁמַעְתָׇּ pro שְׁמַעְתָּ &c. 2. sub ך, ם, & ם, cum sunt *ultima* litera dictionis, ac immediate |·| ם |·| ם |·| vel |·| praecedit. v. g. רוּחַׇ seu rúahh, הַגְּבִיעַׇ seu haghbéah &c. v. f. 25. & 26.

§. VI.

De Ratione distinguendi |·| magnum a |·| hhatuph.

Lectio 38. Si hæc figura |·| ex |י|ו| vel |·| oritur, tunc non est qamez vocalis longa, sed qamez hhatuph vocalis brevis, ut |o| sonans. Quando autem ex prædictis vocalibus oriatur, tam ex lexicis, quam ex analysi discendum erit. Interim tamen notandum 1. hanc |·| figuram semper esse qamez hhatuph, si post |·| sequatur |:| vel *expressum*, vel *subintellectum*, nullo interposito accentu. v. g. חֲכָמָהׇ seu hhochmá; יָקוֹםׇ seu iáqom; רָנָהׇ pro רָנָהׇ seu ronnú &c. 2. si post |·| sequatur |·|, licet interveniat accentus euphonicus seu metheg. v. g. אֶהְיֶהׇ seu óholó &c. Except. v. f. 26. & 27.

§. VII.

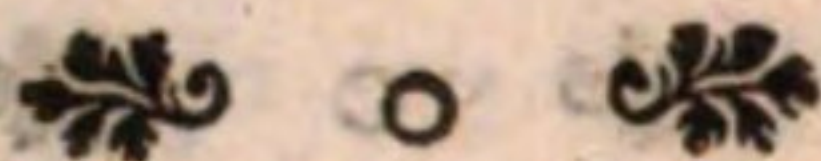
De Tono & accentibus.

Lectio 39. Tonus, qui in pronuntiatione longiori ac tardiori consistit, apud Ebræos solummodo in *ultima* vel *penultima* syllaba esse potest. Tonus est in *ultima* syllaba 1. si hæc longa est, & a fine composita. v. g. דָּבָרׇ &c. 2. si hæc una cum penultima brevis est, & a fine composita. v. g. בָּרוּךְׇ &c. 3. si hæc brevis est, & in literam quiescentem definit. v. g. עָלָהׇ, מוֹצֵאׇ &c. reliquas 7. regulas & exceptiones v. f. 28. & 29.

40. Tonus est in *penultima* syllaba, 1. si dictio in literam mobilem definit, & est ex formis בָּנָהׇ, בָּטָהׇ, בָּעָהׇ, קוֹרָהׇ, אֹרָהׇ, אָהׇ, תָּהׇ, תָּהׇ, יָהׇ, יָהׇ, יָהׇ, יָהׇ &c. 2. si ultima in ך paragogicum definit. v. g. קוֹמָהׇ &c. 3. si ultima in ם paragogicum terminatur. v. g. תוֹבְכִיׇ &c. reliquas 6. regulas & exceptiones v. f. 29. 30. & 31.

D

41. Sæpe

41. Sæpe tonus, qui regulariter in ultima syllaba esse deberet, ab ultima ad penultimam retrahitur 1. si dictio immediate sequens, eundem habet in prima syllaba. v. g. קָרַנְ לִילָרְ pro קָרַנְ לִילָרְ &c. reliq. cum except. v. f. 31. & 32.

42. 2. Si particula 1 futurum quoad significatum in præteritum convertit, ideoque 1 conversivum futuri vocatur, de quo infra lect. 122. v. g. וַיֹּאמֶר & dixit, pro וַיֹּאמֶר &c. Cæt. cum except. v. f. 32. & 33.

43. 3. Si dictio ultima alicuius constructionis, periodi aut sententiæ in vocalem terminatur. v. g. לְחִי pro לְחִי &c. Præfatæ autem retractiones toni plerumque aliquam vocalium mutationem causant, quam analysis & praxis docebit. ibid.

44. Sæpe e contrario tonus a penultima ad ultimam syllabam protrahitur, si nempe particula 1 præteritum quoad significatum in futurum convertit, ideoque 1 conversivum præteriti vocatur, de quo in qua lect. 123. in notis. v. g. וְשַׁלַּחְתִּי & mittam, pro וְשַׁלַּחְתִּי &c. reliq. cum except. v. f. 34.

45. Accentus vel est *tonicus*, vel *euphonicus*. Accentus *tonicus* est nota seu signum præsentis toni, qui longiorem in pronuntiatione moram expetit. Variam illius figuram, situm, potestatem ac nomen v. f. 34. & 35.

Regula I. Septem numerantur accentus, qui non semper tonum indicant. Tres vocantur *præpositivi*, nempe ׀ seu telischá gedholá; ׀ seu iethív; & ׀ seu Tiphhhá; qui semper primæ dictionis syllabæ præponuntur, sive tonus sit in ultima, sive penultima syllaba. v. g. דַּבְּהָר׀ seu dabhár &c. Quatuor autem vocantur *postpositivi*, nempe ׀ seu segoltá; ׀ seu sarqá; ׀ seu telischá qetanná; & ׀ seu paschtá; qui semper ultimæ dictionis syllabæ postponuntur, etsi forte in penultima sit tonus. v. g. בַּעַל׀ seu baál &c. Paschtá autem, si tonus est in penultima, geminatur. v. g. דְּבִהֵר׀׀ seu débher &c. v. f. 36.

Reg. II. ׀ seu jethív, & ׀ seu mahhpách in eo distinguuntur, quod jethív primam dictionis vocalem præcedat. v. g. אֵלֶּ׀ seu élle &c. mahhpách vero eam sequatur. v. g. הַיֵּ׀׀ seu haiú &c. Paschtá ׀ autem a qadmá ׀ in eo differt, quod paschtá ultimæ, qadmá vero penultimæ literæ imponatur. v. g. קָרַ׀׀ & קָרַ׀׀ &c. v. f. 36.

Reg. III.

Reg. III. Primi quatuor accentus, nempe : N seu filuq ; N seu athnáhh ; N seu faqéph qatón ; & N seu revia ; & quandoque reliqui, si actu constructionem *distinguunt*, aut finem constructionis indicant, vocantur *distinctivi*, quales sunt apud Latinos punctum, duo puncta, semicolon, comma &c. Cæterum ex contextu potius, quam accentibus distinctio aut fini constructionis quandoque cognosci debet. v. f. 37.

Reg. IV. Cum duo accentus, qui *non sunt postpositivi*, in aliqua dictione concurrunt, ultimus duntaxat *tonicus* est, prior vero vel est *euphonicus*, vel musicam *modulationem*, vel duarum vocum *compositionem* designat. v. g. מִהָרָה , ex מִהָרָה & מִהָרָה componitur. ibidem.

Reg. V. Accentus *distinctivi* sæpissime, alii rarius in fine sententiæ aut constructionis aliquam vocalium mutationem causant; de qua v. f. 37.

46. Accentus *euphonicus*, qui singulari nomine *methegh* vocatur, est lineola recta, quæ sic N formatur, ac paulo tardiolem in pronuntiatione moram exigit.

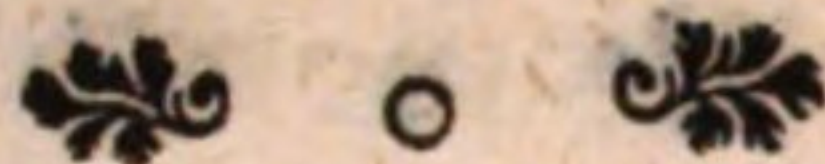
Méthegh autem vel est *expressum*, quod nempe reipfa scribitur; vel *subintellectum*, quod nempe adesse aut scribendum esse censetur. Méthegh tam expressum, quam subintellectum est quadruplex, nempe *euphonicum*, *fulciens*, *compensativum*, & *distinctivum*.

Méthegh *euphonicum* usurpatur 1. ob solam euphoniam in syllaba *tertia*, a *tono* remota, eaque simplici, aut si hæc simplex non fuerit, in syllaba *quarta*. v. g. מִהָרָה & מִהָרָה &c. reliquas 3. conditiones v. f. 38.

Méthegh *fulciens* usurpatur 2. in syllaba *longa* a fine composita, quæ *tonum* amisit; cuius vocalem longam quasi *fulcit* ac sustentat. v. g. מִהָרָה &c. Hic enim *tonus* a מִהָרָה per *maqquph* aufertur iuxta lect. 29 alteram conditionem v. f. 38. & 39.

Méthegh *compensativum* usurpatur 3. ad *perficiendam* syllabam *imperfectam*, nempe inter vocalem *brevem* & *Scheva compositum*. v. g. מִהָרָה &c. item post vocalem *brevem* pro *longa* alternantem. v. g. מִהָרָה pro מִהָרָה &c. denique ad *compensandum* *daghesch* forte excidens. v. g. מִהָרָה pro מִהָרָה &c. v. f. 39.

Méthegh *distinctivum* usurpatur 4. ad *distinguendum* *qamez* |·| *longum* seu a, a *qamez* |·| *brevi* seu o; quia nimirum, ubi est *methegh* vel *expressum* vel *subintellectum*, ibi figura |·| ut *qamez* longum seu

ut a pronuntiatur. v. g. חֶחֶמָּה feu hhachemá &c. Sine méthebh au-
tem חֶחֶחֶמָּה feu hhochmá legitur &c. except. v. f. 39.

Si denique 5. méthegh extra has 4. conditiones ac causas apponitur, irregulare ac *spurium* vocatur. Idem accentus *euphonicus* in eadem quandoque dictione geminatur, aut triplicatur, si nimirum plures eiusdem ponendi conditiones adfunt. v. g. *מְדַבֵּר* &c. Cæterum pro regula tenendum, quod, si duo aut plures in eadem dictione accentus concurrant, priores semper sint *euphonicæ*, posterior autem *tonicus*. reliq. v. f. 40.

Caput IV.
De Interpretatione.

§. I.

De Radice, & eiusdem investigandæ ratione.

Lectio 47. Radix seu Ebraicarum vocum origo est *duplex*, nempe radix *formæ*, & radix *significationis*. Radix *formæ* est illa dictio, de qua aliæ dictiones secundum formam aut literas oriuntur, sive deinde illa dictio unquam in usu fuerit, sive non. Radix *significationis* est illa dictio, de qua aliæ dictiones secundum sensum aut significatum oriuntur, licet forsan eiusdem forma ab alia radice oriatur. v. g. Hæc dictio **וְלֵךְ** seu proles quoad sensum aut significatum oritur a radice *significationis* **וְלֵךְ** seu genuit, quæ est in usu; quoad formam vero aut literas oritur a radice *formæ* **וְלֵךְ**, quæ non est in usu. Est autem *radix* plerumque verbum *trium* literarum in 3. persona, sing. numeri, generis masculini, præteriti temporis in coniugatione *qal*. v. g. verbum **דִּבֶּר** seu locutus est, & *formæ* & *significationis* radix est, de qua sequentia nomina oriuntur: **דְּבַר** seu verbum, **מִדְבָּר** seu sermo, desertum &c. v. f. 41.

48. Radix tam *formæ*, quam *significationis* tyronibus tamdiu indicabitur, & in lexicis investigabitur, donec longiori praxi, ac propria industria eandem invenire noverint. *ibid.*

49. Cæterum quo facilius *radicem* inveniant, literarum in *radicales* & *serviles* divisionem notent. Literæ *radicales* sunt undecim, nempe **קֶרֶט חֶטֶס עֶפֶץ קֶר**, quæ ita vocantur, quia *radicem formæ* constituunt. Literæ *serviles* sunt pariter undecim, nempe **אֶבֶר וִיכֹר מְנַשֶּׁה**.

מְשָׁרָה, quæ ita vocantur, quia ad formandum tempora, personas, genera, numerum verborum, nominum, pronominum, particularum, atque alias orationis partes *inserviunt*; quanquam literæ ferviles sæpe etiam radicales esse possint. *Serviunt* autem *ab initio* omnes, exceptis ך & ט; *in medio* נ, ה, ו, י, ן & ת solum; *in fine* una cum hisce medialibus etiam כ & מ. Si igitur literæ *ferviles* *ab initio*, *medio* ac *fine* dictionis removentur, tunc *radix formæ* habebitur. v. f. 42.

50. Huc sequentes 3. regulæ conferunt. Reg. I. Si literæ *ferviles*, quæ personas, genus, numerum, &c. item pronomina affixa, particulas suffixas aut præfixas &c. indicant, *ab initio*, *medio* aut *fine* abjiciantur, tunc residuæ 3 literæ erunt *radicales*, etiamsi alias *ferviles* forent. v. g. וְכָתַבְתָּ & scribes ea. In hac dictione auferatur *ab initio* particula ׀ præfixa, *in medio* terminatio personalis ך, & *in fine* affixum ם, tunc remanebunt tres literæ כתב, quæ *radicem* tam *formæ*, quam *significationis* constituunt. v. g. כָּתַב scripsit &c. v. f. 42.

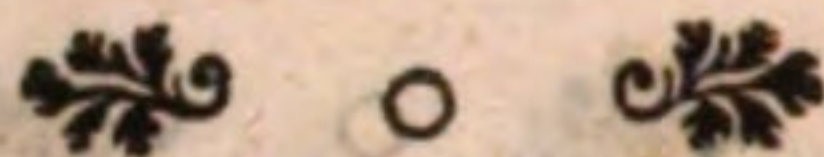
Reg. II. Si autem abiectis literis *fervilibus*, *duæ* tantum *radicales* supersunt, tunc vel *ab initio* addatur litera ׀, ן, aut נ. v. g. לָרַץ a radice יָרַץ; סָעוּ a rad. נָסַע; תָּחִיו a rad. אָחִיו &c. vel *in medio* collocetur litera ׀ aut ׀. v. g. קָמַת a rad. קָם; בָּנִתָּ a rad. בָּן &c. vel *in fine* apponatur litera ה, ׀ aut ת. v. g. גָּלוּ a rad. גָּלָה; נָתַתָּ a rad. נָתַן; כָּרַתָּ a rad. כָּרַת &c. vel tandem *ultima* litera geminetur. v. g. הִסָּב a rad. סָבַב &c. reliq. v. f. 43.

Reg. III. Si denique abiectis literis *fervilibus*, *unica* tantum *radicalis* supersit, tunc *ab initio* addatur litera ׀, ן aut נ, & *a fine* ה. v. g. יָכֹוּ percutient. Abiectis in hac dictione literis *fervilibus* ׀ & ׀, remanebit *unica* litera כ. Huic *ab initio* addatur litera ן, & *a fine* ה, tunc habebitur *radix* נָכַר percussit &c. plura exempla v. f. 44. Particulæ autem præfixæ & affixæ, v. g. כ, כ, ם &c., quæ *unica* constant litera, primum in lexicis locum occupant, ubi earum *radix* indicatur.

Caput V.

De Nomine.

Lectio 51. Nomen est dictio, a verbo tanquam radice descendens, quod *nudum* vocatur, si literas tantum *radicales* habet. v. g. יָכַר

verbum, a radice **לָכַךְ** locutus est. *Auctum* vero vocatur, si præter 3. radicales, unam aut plures ex literis *servilibus*, nempe **האמנות** seu *beemanticis* habet. v. g. **שִׁלְהֶבֶת** flamma, a radice **לָהֵב** arsit &c. Nomen denique vel est *simplex*, quod ex nullo alio componitur. v. g. **מָוֶת** mors &c. vel est *compositum*, quod ex alio componitur. v. g. **צֶלְמָוֶת** umbra mortis, ex **צֶלַח** umbra, & **מָוֶת** mors &c. Jam in sequentibus 8. paragraphis de forma, genere, numero, casu, gradu, statu, ac quantitate nominis agetur. v. f. 44. & 45.

§. I.

De Formis Nominum.

Lectio 52. Literæ tam radicales, quam serviles, simulque earum vocales *formas* nominum constituunt, quæ ostendunt, de qua coniugatione hoc illudve nomen oriatur. Licet enim omnia nomina quoad literas *radicales* a coniugatione *qal* oriantur; plurima tamen, quæ literas *serviles* aut *daghesch* forte habent, ex aliis coniugationibus, nempe *piel*, *hiphil*, aut *hophal* oriuntur. Interim prævie notandum, quod nomina *plena* & *contracta* dentur. Nomina *plena* sunt ea, in quibus 3. literæ radicales semper & ubique *retinentur* ac *moventur*. Nomina autem *contracta* sunt ea, in quibus una aut duæ literæ radicales *quiescere* aut *deficere* possunt. Nomina denique 4. aut 5. literarum sunt ea, quæ 4. aut 5. literis *radicalibus* constant. v. f. 45. Horum proin nominum tres sunt classes.

Classis I.

Formæ nominum plenorum.

Nomina *nuda*, quæ in 2. litera radicali nec expressum, nec subintellectum *daghesch* forte habent, sunt ex coniugatione *qal*. v. g. **כָּבוֹד** a rad. **כָּבַד** &c. plura exempla v. f. 45. & 46.

53. Nomina *aucta*, quæ ab initio tantum, per **נ**, **י**, **נ**, **י**, **ת** aut **ש**; a fine autem per **ו**, **ו**, **ו**, **ו** aut **י** *augentur*, nec *daghesch* forte in 2. radicali habent, sunt iterum ex coniugatione *qal*. v. g. **אֶצְבֵּעַ** a rad. **צָבַע**; **שְׁלֵמָה** a rad. **שָׁלַם** &c. plura exempla v. f. 46.

54. Nomina *nuda*, quæ in 2. radicali *daghesch forte* vel expressum, vel subintellectum habent, sunt ex coniugatione piel. v. g. נָנַב, חָרַשׁ pro חָרַשׁ &c. plura exemp. v. f. 47.

55. Nomina *aucta*, quæ ab initio per מ, a fine per ה, ת aut י augentur, & in 2. radicali *daghesch forte* habent, sunt iterum ex coniugatione piel. v. g. מְבַשֵּׁל, שְׂבִיל, שְׂבִיתוֹן &c. plura exempla v. f. 48.

56. Nomina *aucta*, quæ ab initio per נ, י, מ, ג, & ת, a fine autem per ה aut ת augentur, sunt ex coniugatione hiphil. v. g. אֶכּוֹב, מַחְשֵׁב, מַמְלִיךָ &c. pl. exemp. v. f. 48. & 49.

Nomina denique *aucta*, quæ ab initio per מ seu mo augentur, sunt ex coniugatione hophal. v. g. מְשַׁח seu moschfár &c. ibidem.

Classis II.

Formæ nominum contractorum.

Lectio 57. Sicut nomina, quæ a radice verbi *pleni* oriuntur, plena vocantur, quia in iis 3. literæ radicales semper & ubique *retinentur* ac *moventur*; ita & nomina, quæ a radice verbi *contracti* oriuntur, *contracta* vocantur, quia in iis prima, secunda, vel tertia radicalis *quiescere* aut *deficere* potest. v. g. בָּלַח a radice verbi contracti בָּלַח; בָּלַח a rad. בָּלַח; נָשָׂא a rad. נָשָׂא &c. Literæ autem *contractioni* aptæ, quæque *quiescere* possunt, sunt נ, ה, ו & י; literæ vero, quæ *deficere* possunt, sunt ג, ת, & quælibet 2. radicalis, si 3. radicali sit confimilis. v. g. כָּבַב &c. Notentur insuper literæ verbi פִּעֵץ, e quibus פ prima, ו secunda, & ל tertiam literam radicalem vel *deficientem* vel *quiescentem* designat. Idipsum sequentia exempla confirmabunt.

Nomina tam *nuda*, quam *aucta*, quæ a verbis *deficientibus* פִּנ oriuntur, seu quorum *prima* radicalis נ *deficit*, sunt ex coniugatione qal & hiphil. v. g. נָשָׂא a rad. נָשָׂא; מְשַׁח a rad. מְשַׁח &c. pl. exemp. v. f. 49.

58. Nomina tum *nuda*, quam *aucta*, quæ a verbis *deficientibus* וֹ oriuntur, seu quorum *secunda* radicalis *deficit*, sunt ex coniugatione qal, piel, pyal, aut hiphil. v. g. לָב a rad. לָב; שָׁמַר a rad. שָׁמַר &c. pl. exemp. v. f. 49. & 50.

59. Nomina tam *nuda*, quam *aucta*, quæ a verbis *quiescentibus* פּ״ oriuntur, seu quorum *prima* radicalis ׳ *quiescit*, sunt ex coniugatione qal, hiphil aut hophal. v. g. עָלַל vel עָלַלְתִּי a rad. עָלַל ; מִיטָב a rad. יָטַב &c. pl. exemp. v. f. 50.

60. Nomina tam *nuda*, quam *aucta*, quæ a verbis *quiescentibus* י״ vel י״ oriuntur, seu quorum *secunda* radicalis ׳ vel ׳ *quiescit*, sunt ex qal, piel, hiphil aut hophal. v. g. טוֹבָה a rad. טוֹב ; שִׁיבָה a rad. שׁוּב &c. pl. exemp. v. f. 50. & 51.

61. Nomina tam *nuda*, quam *aucta*, quæ a verbis *quiescentibus* ל״ oriuntur, seu quorum *tertia* radicalis ׳ *quiescit*, sunt ex qal, piel aut hiphil. v. g. חָטָא a rad. חָטָא ; מְלֵאכָה a rad. מָלַךְ &c. ibid.

Nomina denique tam *nuda*, quam *aucta*, quæ a verbis *quiescentibus* ה״ oriuntur, seu quorum *tertia* radicalis ה״ *quiescit*, sunt pariter ex qal, piel, hiphil aut hophal. v. g. רָעָה a rad. רָעָה ; אֶתְנָה a rad. תָּנָה &c. plura exempla v. f. 51. & 52.

Reliquæ regulæ, quæ supra de nominibus *plenis* a certis coniugationibus derivandis adductæ fuerunt, etiam de *contractis* intelligantur.

Classis III.

Formæ nominum 4. aut 5. literarum.

Lectio 62. Nomina tam *plena* quam *contracta*, quæ 4. aut 5. literas, seu plures, sed *easdem* radicales habent, *unam* vel *duas* radicales geminant, & ex coniugatione piel oriuntur. v. g. סִנְיָן a rad. סָנַן ; חִלְקָלֶק a rad. חָלַק &c. v. f. 53.

63. Nomina autem tam *plena* quam *contracta*, quæ 4. aut 5. literas, seu plures, sed *diversas* radicales habent, a *duplici* radice verborum, & ex coniugatione qal plerumque oriuntur. v. g. חֲשֵׁמֶר a duplici rad. נָחַשׁ & מָלַךְ ; פִּתְשָׁן a dup. rad. פָּתַח & שָׁן &c. plura exempla v. f. 53.

§. II.

De Generibus Nominum.

Lectio 64. Genus apud Ebræos est triplex, *masculinum*, *fœmininum* & *commune*. Neutrum vero plerumque fœminino, sæpe etiam masculino exprimitur.

Masculi-

Masculini generis sunt nomina virorum, & officiorum virilium, fluviorum, montium, populorum, mensium; & quæ terminatione fœminina non gaudent. *Excipiuntur* quædam nomina, quæ, licet terminationem masculinam habeant, genere tamen partim fœminina, partim communia sunt. v. f. 54. in notis.

Fœminini generis sunt nomina mulierum & officiorum muliebrium, urbium, provinciarum, regionum; item membrorum corporis præsertim geminorum; & quæ terminatione fœminina gaudent, seu in הַ, אַ, תַּ, יַ, וַ, תַּ, vel תַּ, terminantur &c. *Excipiuntur* quædam nomina, quæ, licet terminationem fœmininam habeant, genere tamen vel masculina vel communia sunt. Exempla v. f. 55. in notis.

Communis denique generis sunt nomina animalium, & numeralia a 20. usque 100. Tandem כּוֹל omnis &c., & אִשָּׁר qui &c., sunt utriusque & generis & numeri. ibid.

§. III.

De Numeris Nominum.

Lectio 65. Numerus apud Ebræos est triplex, *singularis*, *dualis* & *pluralis*. Numerus *singularis* ex eo cognoscitur, quod terminatione dualis vel pluralis careat. Numerus *dualis* ex terminatione יַ, vel תַּ, cognoscitur. Numerus *pluralis* ex terminatione יַ, vel וַ cognoscitur. v. g. *Singularis* masc. טוֹב, fœm. טוֹבָה; *dualis* masc. טוֹבַיְם fœm. טוֹבַתַּיְם; *pluralis* masc. טוֹבִים fœm. טוֹבוֹת &c. Dantur autem nomina, quæ vel sola singulari, vel tantum duali aut plurali terminatione gaudent, ut apud Latinos *mors*, *divitiæ* &c. reliq. except. v. f. 55. & 56.

§. IV.

De Motione seu ratione formandi genus fœmininum & numeros.

Lectio 66. Genus *fœmininum* a singulari masculino hac ratione formatur. Singulari masculino, si in הַ, aut יַ, non definit, solum a fine additur terminatio fœminina הַ, quandoque אַ, vel תַּ, sæpius וַ, תַּ, vel תַּ, &c. v. g. a singulari masculino אִשָּׁר formatur genus fœmini-

fæmininum יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל &c., quanquam posteriores 5. terminationes huius nominis non sint in usu.

Singulari autem *masculino*, si in הּ aut י' definit, loco הּ additur terminatio fæminina הּ v. g. יִפְּרָה, fæm. יִפְּרָה &c.; vel literæ י daghesch forte imprimitur, & tunc additur terminatio fæminina הּ v. g. יִפְּרִי, fæm. יִפְּרִי &c.; vel eidem literæ י sine daghesch forti additur terminatio fæminina ת v. g. יִפְּרִית &c. v. f. 57. mutationem vero punctorum v. f. 70. 71. & seq.

67. Dualis & pluralis fæmininus a singulari fæminino, dualis & pluralis masculinus a singulari masculino hac ratione formatur. Nimirum singulari masculino, si in הּ aut י' non definit, solum a fine additur terminatio masculina in *duali* יִ, & in *plurali* יִ, v. g. יִפְּרִי, in *duali* יִפְּרִי, in *plurali* יִפְּרִי &c.

Singulari autem *masculino*, si in הּ aut י' definit, loco הּ affigitur eadem terminatio in *duali* יִ, & in *plurali* יִ, v. g. יִפְּרִי, יִפְּרִי &c.; vel literæ י prius daghesch forte imprimitur, & tunc eadem terminatio apponitur. v. g. יִפְּרִי, יִפְּרִי &c.; vel litera י una cum daghesch forti omnino abiicitur per contractionem. v. g. יִפְּרִי, יִפְּרִי &c. v. f. 57. & 58.

Singulari econtra *fæminino*, si in הּ definit, loco הּ affigitur terminatio fæminina in *duali* תִּ, in *plurali* ות v. g. שְׁנֵתִי, שְׁנֵתִי, שְׁנֵתִי &c. ibid.

Si autem singularis fæm. in ת definit, tunc in *duali* solum additur terminatio יִ, & in *plurali*, abjecto ת, terminatio ות v. g. עֲטָרִיתִי, עֲטָרִיתִי, עֲטָרִיתִי &c. ibid.

Si denique singularis fæm. in ית vel ות definit, tum in *plurali* י' in י', & י' in י', mutatur, ac demum terminatio ות apponitur. v. g. יִפְּרִית in *plurali* יִפְּרִית; מְלָכִית in *plurali* מְלָכִית &c. ibid. mutationem vero vocalium v. f. 71. & 95.

68. Hic ordo formandi genus ac numerum quandoque non observatur, dum nimirum a singulari masculino pluralis fæmininus, & a singulari fæminino pluralis masc. irregulariter deducitur. v. g. a sing. fæm. לְבָנָה formatur plur. masc. לְבָנִים; cum tamen idem regulariter formandus esset a sing. masc. לְבָן, qui proin, licet non sit in usu, tamen quandoque fingi debet &c. v. f. 58. & 59.

§. V.

De Casibus Nominum.

Lectio 69. Nomina Ebraica non declinantur, sed eorum *casus* partim ex orationis contextu, partim ex particulis præfixis cognosci debent; e quibus ׀ nominativum, genitivum & vocativum, ׀ dativum, ׀ accusativum, ac ׀ vel ׀ ablativum potissimum designant. Exemplum v. f. 59.

§. VI.

De Gradibus Nominum.

Lectio 70. Gradus *comparativus* apud Ebræos exprimitur præpositione ׀ seu ׀ præ, quæ *positivo* postponitur; cui etiam particula ׀ *magis* quandoque præponitur. v. g. ׀ ׀ ׀ ׀ ׀, boni sunt præ uno, id est, *meliores* uno. Plura exemp. v. f. 60.

71. Gradus autem *superlativus* generatim circumscribitur 1. per repetitionem adiectivi. v. g. *malum malum*, id est, *pestimum*. 2. per substantivum in genitivo, regens seipsum. v. g. *vanitas vanitatum*, id est, *maxima vanitas*. 3. per adiectivum, regens vel ablativum cum præpositione ׀, vel genitivum. v. g. *parva terræ*, id est, *minima*. 4. per nomen substantivum pro adiectivo positum. v. g. *iudicia Domini sunt veritas*, id est, *verissima*. 5. per adverbia ׀ valde, & ׀ non. v. g. *non sanctus*, id est, *flagitiosissimus*. 6. per ׀ emphaticum in fine. v. g. ׀ ׀ mors *acerbissima*, a ׀ &c. 7. per geminationem literarum radicalium. v. g. ׀ ׀ dolor *maximus*, a radice ׀ dolere &c. plur. exemp. v. f. 61.

72. Gradus denique *superlativus speciatim* constituitur per has voces: ׀, ׀, ׀, ׀, ׀, ׀, &c. quarum exempla v. f. 61.

§. VII.

De Statu Nominum.

Lectio 73. Status nominum vel est *absolutus*, vel *constructus*. Si duo nomina, immediate sibi succedentia, sunt in eodem casu, tunc

ambo nomina in statu *absoluto* esse censentur. v. g. producat terra *animam vivam* &c. plur. exemp. ebr. v. f. 62.

74. Si autem duo nomina non sunt in eodem casu, sed præcedens nomen *genitivum*, aut alium a suo *diversum* casum sequentis nominis regit, tunc præcedens nomen in statu *constructo* esse censetur. v. g. *spiraculum vitæ*, *potentes virtute*, *facientes convivium* &c. plura exemp. ebr. v. f. 62.

Idem status *constructus* facile agnosci potest ex mutatione tam terminationis, quam vocalium. *Præcedentis* etenim nominis terminatio ךְ mutatur in ךֿ, ךֿ׃, vel ךֿ׃׃; ךֿ in ךֿ׃; ם׃, & ם׃׃ in ׃׃ &c. mutationem vero vocalium v. f. 101. & seqq.

§. VIII.

De Quantitate nominis, seu nominibus numeralibus.

Lectio 75. Numeros Ebræi exprimunt per *litteras* alphabeti, quarum valorem ac ordinem una cum duplici nota v. f. 63. & 64. v. g. ךַּ׃׃׃ seu 1772.

76. Circa nomina *numeralia* sequentes 5. regulæ observentur.

Reg. I. Numeri *ordinales* usque ad decem inclusive more adiectivorum declinantur, & a cardinalibus sunt diversi. v. g. primus, a &c. decimus, a &c. Reliqui vero ordinales a cardinalibus non sunt diversi, sed iisdem nominibus exprimuntur. v. g. undecim, & undecimus, a &c. viginti & vigesimus, a &c. exempl. ebr. v. f. 64.

Reg. II. In numeris *compositis* unitates denariis, denarii centenariis, centenarii millenariis præponuntur. v. g. unus & viginti, primus & vigesimus &c. exemp. ebr. v. f. 64.

Reg. III. Numeri *cardinales*, quorum plures more substantivorum etiam statum constructum admittunt, etiam substantive exponi possunt. v. g. *duæ* seu dualitas filiarum eius, id est, duæ filiæ eius. v. f. 65.

Reg. IV. Numeris *solitariis* a 2. usque 10. vulgo substantiva pluralia; a 20. usque 1000. vulgo substantiva singularia iunguntur. exemp. v. f. 65.

Reg. V.

Reg. V. Numeri *monadici* fœminini generis decadi semper in statu constructo ; masculini autem generis plerumque in statu absoluto præponuntur. Nomina denique numeralia in ך terminata sunt plerumque generis masculini ; non terminata in ך sunt plerumque generis fœminini. v. f. 65. item f. 54 & 55.

Caput VI.

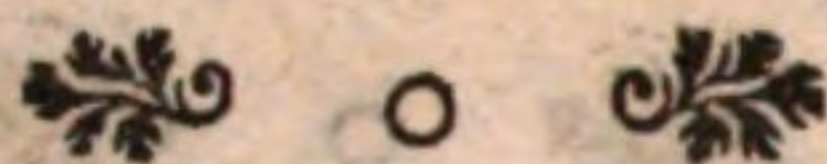
De Mutatione vocalium & literarum tam generatim, quam speciatim in nominibus.

§. I.

Du Mutatione vocalium in genere.

Lectio 77. Vocales triplicem ob causam mutantur. Prima causa mutationis est *compensatio syllabæ*, qua syllaba imperfecta perfecta aut longa redditur, adeoque talis syllabæ defectus *compensatur*. Hac compensatione utuntur Ebræi 1. si daghesch forte excidit ; tunc enim illud per vocalem longam, aut methegh sive expressum sive subintellectum compensatur. v. g. כֶּחֶשׁ pro כֶּחֶשׁ &c. 2. si litera *quiescit*, aut omnino *perit* ; tunc enim ea iterum per vocalem longam, aut accentum sive tonicum sive euphonicum compensatur. v. g. תִּיבֶרֶת vel תִּיבֶרֶת pro תִּיבֶרֶת a rad. תִּיב &c. 3. si syllaba brevis composita in syllabam simplicem longam mutatur ; tunc enim vocalis brevis per longam compensatur, v. g. מִלְכִּים pro מִלְכִּים a מֶלֶךְ &c. 4. si duo | : | mobilia concurrunt ; tunc enim prius | : | in vocalem brevem mutatur. v. g. בְּנֵי־וְ בְּנֵי־וְ pro בְּנֵי־וְ, נִעְרֵי־וְ pro נִעְרֵי־וְ &c. reliq. v. f. 66. & 67.

78. Secunda causa mutationis est *acceleratio pronuntiationis*, qua utuntur Ebræi, ut citius ad tonum unius dictionis, vel etiam integræ sententiæ finem perveniant : quod utique non fieret, si plures adesse vocales longæ, quæ multo tardius, quam breves aut brevissimæ pronuntiari deberent. Eam ob causam vocales longæ mutabiles aut in breves aut in brevissimas mutantur. Sunt autem omnes vocales *mutabiles*, exceptis iis, quæ daghesch forte excidens, aut literam quiescentem vel remanentem vel etiam excidentem compensant. v. f. 67.

79. Tertia causa mutationis est *euphonia*, qua utuntur Ebræi, ne voces adeo barbare aut inculte auribus insonent. Hinc 1. vocales breves cum daghesch forti vel accentu euphonico sæpe pro longis per æquivalentiam alternant. v. g. סִינִי pro סִינִי, יִגְרֶה pro יִגְרֶה &c. 2. vocales longæ vicissim pro brevibus & daghesch forti alternant. v. g. הִתֵּן pro הִתֵּן &c. 3. vocales breves | - | & | · |; item | - hhat. | & | · |; nec non brevissimæ | - | & interdum | - | sæpius pro se invicem alternant. 4. Literæ אֶהְיֶה eadem quoque alternatione frequenter gaudent. Ad unam ex tribus hisce causis omnes tam vocalium, quam literarum mutationes facile revocantur. reliq. cum except. v. f. 68. & 69.

§. II.

De Mutatione Vocalium in specie, ob motionem masculini in fœmininum genus, & singularis in pluralem.

Lectio 80. Vocales nominum *mutabiles* sunt sequentes | - | & | · | cum vicariis eius | - | & | ' |, quæ tantum in *ultima* ac *penultima* syllaba mutantur. Vocalis autem | - | pro | · | alternat seu *vices* gerit in nominibus penacutis formæ: תֹּכַחַת & אֶרַח, נֶטַח, נֶעַר. Vocalis vero | ' | pro | · | alternat in nominibus monosyllabis formæ: פֶּרִי, עֵבֶר, עָלִי, & עֵנִי &c. Ea enim nomina vocales mutant, ut nomina formæ בָּנִי, & ' pro litera radicali assumunt. v. g. pluralis בָּנִי est a singulari בֵּן, sicut pluralis בָּנִי a singulari בֵּן derivatur. v. f. 70.

81. Vocalis | - | *penultimæ* syllabæ mutatur in | : | simplex sub litera non gutturali, vel in | : | compositum sub gutturali; *ultimæ* autem syllabæ in | - | sequeute daghesch forti per æquivalentiam &c. exempla v. f. 71.

82. Vocalis | · | *penultimæ* syllabæ mutatur in | : | simplex vel compositum, ut supra; *ultimæ* autem syllabæ etiam in | : | simplex vel compositum, aut in | · | sequeute daghesch forti per æquivalentiam &c. exemp. v. f. 72.

83. Vocalis i *penultimæ* syllabæ mutatur in | - |, si ultima definit in | · | aut | - | ante literam mobilem; *ultimæ* autem syllabæ in | · | sequeute daghesch forti per æquivalentiam, vel quandoque in | - | ob accelerationem &c. exemp. v. f. 73.

84. Vocalis |·| item |·| & |·| vicarium tam *penultimæ*, quam *ultimæ* syllabæ in |·| simplex vel compositum, ac sæpe etiam in |·| mutatur &c. exemp. v. f. 74. & 75.

85. Citatus numerus exhibet 64. exempla nominum, a masculino in fœmininum genus, & a singulari in pluralem numerum mutatorum; quæ sæpius & attentius relegantur. v. f. 75. usque 79.

Caput VII. De Pronominibus.

Lectio 86. Pronomen vel est *separatum*, quod *propriam* dictionem constituit, aut *separatim* existit. v. g. אני ego &c. vel est *coniunctum*, quod alteri dictioni a fine *affigitur*, ideoque *affixum* vocatur. v. g. אני pater meus &c. v. f. 79.

§. I.

De Pronominibus separatis.

Hic paragraphus exhibet pronomina *separata personalia* ego, tu, ille &c., tam singularis quam pluralis numeri, quæ successive memoriam mandentur &c. v. f. 80. & 81. exceptiones autem v. f. 82. & 83.

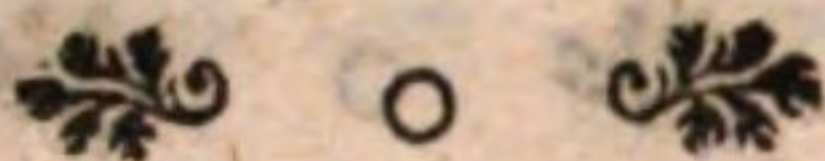
87. Hic numerus exhibet pronomina *separata demonstrativa*, *relativa*, & *interrogativa*, quæ, cum sint pauca, facile memoriam imprimi poterunt &c. v. f. 83. & 84.

§. II.

De Pronominibus coniunctis, seu affixis.

Lectio 88. Pronomina *coniuncta* seu *affixa*, five nominibus si-
ve verbis aut particulis *affigantur*, a pronominibus separatis oriuntur;
quorum tabellam v. f. 85.

Generatim insuper observandum, quod ex affixis & particu-
lis ל, אני, מן seu ב casus *obliqui* pronominum separatorum orian-
tur. v. g. לי, mihi, אני me &c. v. f. 85. item 80. & 81.

89. De affixis sequentes 4. regulæ observentur. Reg. I. Affixa in *vocalia* & *consona*, in *absoluta* & *construeta* dividuntur. *Vocalia* sunt, quæ a vocali incipiunt. v. g. *א*, *אֵ*, *אִ*, *אָ*, *אֲ* & *י* &c. *Consona* sunt, quæ a consonante incipiunt. v. g. *ב*, *בֵּ*, *בִּ*, *בּ*, *בַּ* &c. *Absoluta* sunt omnia affixa, præter hæc quatuor: *כֵּן*, *כִּן*, *הֵן* & *הִן*, quæ *construeta* vocantur; quia eandem fere vocalium mutationem causant, quam status constructus &c. exempl. v. f. 86. & 107. &c.

90. Reg. II. Vocales affixorum præviæ vocantur *puncta affixionis*. v. g. *אֵ*, *אִ* &c.; quæ etiam pereunt seu omittuntur in quatuor nominibus *אֵל*, *אֶל*, *אֵלֶּךָ* & *אֶלֶּיךָ*, quia nimirum ante affixa semper *א* sibi assumunt, quod *ascititium* vocatur. v. g. *אֵלֶּיךָ*, *אֶלֶּיךָ* &c. plura exemp. v. f. 115. & 116. exceptionem vero nominis *אֵלֶּיךָ* &c. v. f. 86.

Reg. III. Affixa, quæ quidem nominibus, participiis, particulis ac verbis iunguntur, non eadem in eodem numero, eademque forma literarum aut mutatione vocalium usurpantur; prout tabellæ docebunt. ibid.

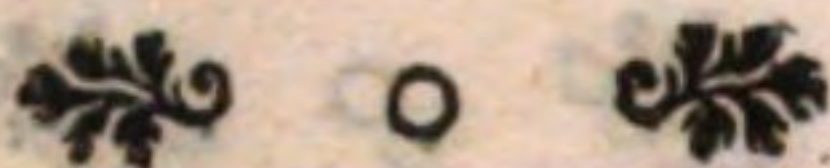
91. Reg. IV. Pronomina *possessiva* meus, tuus, suus &c. iisdem affixis exprimuntur, nulla habita ratione generis ac numeri nominis, cui affiguntur, sed rei vel personæ, ad quam referuntur; ut proin affixum fœmininum ac singulare cum nomine masculino ac plurali coniungi possit, & vicissim. v. g. *אֶתְּךָ* verba *tua*, id est, verba *fœminæ* &c. Porro affixum per eosdem casus, in quibus nomen constituitur, exponi debet. v. f. 87. item 91. & 92.

92. Prævie notandum, quod litera *א*, quæ affixa præcedit, non pars affixi, sed nominis pluralis censerī debeat, a quo terminatio seu litera *א* resecta fuit. v. g. *שִׁירֶיךָ* ex *שִׁירִים* & *אֵלֶּיךָ* componitur. v. f. 87. Tabellam autem affixorum, quæ cum nomine tam singularis, quam pluralis numeri connectuntur. v. f. 88. 89. & 90.

93. Tabellam affixorum, quæ cum nomine *masculino* tam singularis, quam pluralis numeri connectuntur, si illud neque in *אֵ*, neque in *אִ* ascititium desinat. v. f. 91. & 92.

94. Tabellam affixorum, quæ cum nomine *fœminino* tam singularis, quam pluralis numeri connectuntur. v. f. 92. & 93.

Affixa autem, quæ cum nomine in *אֵ* vel *אִ* ascititium desinente connectuntur. v. f. 109. & 116.

§. III.

De Mutatione Vocalium in nominibus ob affixa, statum constructum, & motionem singularis in dualem.

Lectio 95. Affixa absoluta, & motio singularis in dualem; item affixa constructa & status constructus eandem vocalium mutationem inducunt. Eum in finem sequentes 4. regulæ prænotentur.

Reg. I. Status *constructus* singularis terminationem ך in ך, & ך, in ך, mutat; status autem *constructus* dualis & pluralis terminationem ך, & ך, in ך, mutat. v. f. 93. & 94.

Reg. II. Affixa *absoluta* terminationem ך in ך; Constructa autem in ך, & quandoque in ך, mutant. ibid.

Reg. III. Si nomen simul in ך, seu ך, & in ך, seu ך, definit, tunc affixa in eadem forma recipit; nempe affixa *absoluta* in forma ך, constructa autem in forma ך, vel ך, &c. exempla v. f. 114.

Reg. IV. Affixa tam absoluta, quam constructa *abiiciunt* terminationem ך, item ך, & ך, ac solum ך, retinent &c. Terminatio autem pluralis *fœminina* ך, remanet, cui etiam illud ך, cum affixis sæpius adiicitur. v. g. ך, &c. reliq. v. f. 94.

Mutatio vocalium bipartita.

Schema I.

De Mutatione vocalium ob affixa absoluta, & motionem singularis in dualem.

Lectio 96. Citatus numerus usque 99. inclusive docet, quomodo vocales ך, ך, ך, item ך, ך, & ך, tam *penultimæ*, quam *ultimæ* syllabæ ob affixa *absoluta*, & motionem singularis in *dualem* mutantur aut remaneant. v. f. 95. usque 101. Confer etiam superius dicta numero 77. usque 85.

Schema II.

De Mutatione vocalium ob affixa constructa, & statum constructum.

Lectio 100. Citatus numerus usque 103. inclusive docet, quomodo vocales | · | · | i | item | · | - | & | ' | tam *penultimæ*, quam *ultimæ* syllabæ ob affixa *constructa*, & statum *constructum* mutantur aut remaneant. v. f. 101. usque 107.

Præfatæ vocalium mutationes, quia difficulter memoriæ imprimuntur, per assiduam praxin, frequentem lectionem, & accuratam analyfin successive addiscantur.

Paradigmata

Nominum in statu constructo, & cum affixis tam absolutis, quam constructis coniunctorum.

Lectio 104. Sequentium nominum tam *literæ*, quam *vocales* bene & attente considerentur, quia omnia reliqua nomina, quæ eandem formam literarum ac vocalium habent, eodem fere modo cum affixis iunguntur ac mutantur. Præsens itaque numerus exhibet nomina formæ **יָדָי** & **לֵבִי** in statu *absoluto* & *constructo*, *singularis* & *pluralis* numeri, cum affixis tam *absolutis*, quam *constructis* coniuncta. Eodem etiam modo cum affixis iunguntur ac mutantur reliqua nomina eiusdem formæ. v. g. **בָּקָר** & **מֵלֵךְ** &c. v. f. 107. & 108.

105. Idipsum observandum circa nomina tam masculina, quam fœminina, quæ a numero 105 usque 114. cum affixis tam *absolutis*, quam *constructis* per varias formas coniuncta, exempli causa proponuntur. v. f. 108. usque 115.

115. Hæc 4. nomina **אֵל**, **אִשָּׁה**, **חֵן** & **פֶּן** affixa & statum *constructum* in *singulari* assumunt sub forma: **אֵלַי**, **אִשָּׁתִּי**, **חֵנִי** & **פִּי**. exempla v. f. 116.

116. Notandum insuper 1. Nomina, quæ *duali* gaudent, etiam in forma *duali* affixa recipiunt. v. g. **יָדַי** pedes mei, pro forma *plurali* **יָדַי** &c. 2. In nominibus quandoque per anomaliam status *absolutus* pro *constructo*, & *constructus* pro *absoluto* usurpatur. Ad analogiam vero eiusmodi nomina reduci possunt, si præpositiones vel etiam aliæ dictiones, per ellipsin omissæ, subintelligantur ac suppleantur. exemp. v. f. 117. 3. In nominibus quandoque vocalis | · | *ultimæ* syllabæ, quæ ob statum *constructum* in | - | mutari debuisset, *remanet*, vel ob accelerationem pronuntiationis in | : | mutatur, & eisdem,

dem, raro tamen, ' vel ' paragogicum additur. v. g. דְּבִרְתִּי pro דְּבִרְתָּ, חִיְתִּי pro חִיְתָּ &c. v. f. 118.

117. Paradigma 8. nominum, a singulari in *dualem* numerum mutatorum, v. f. 118. Sæpe etiam dualis ab alio singulari quoad formam deducitur, quam in lexicis assignatur. Item dualis quandoque cum terminatione plurali tam masculina, quam foeminina miscetur. exemp. v. f. 118. & 119.

Caput VIII.

De Particulis.

Lectio 118. Particula (ut pronomen) vel est *separata*, quæ *propriam* dictionem constituit, aut separatim existit. v. g. אֲדָמָה ad, apud &c.; vel est *coniuncta*, quæ alteri dictioni ab *initio præfigitur*, ideoque *præfixa* vocatur. v. g. בְּרֵאשִׁית in principio &c. v. f. 119.

§. I.

De Particulis, quatenus cum affixis iunguntur.

Lectio 119. Quemadmodum particulae *separatae* etiam statum *constructum* admittunt. v. g. אֲדָמָה in stat. constr. אֲדָמָה &c.; ita particulae tam *separatae*, quam *coniunctae* affixa & nominum & verborum quandoque recipiunt, mutatis vulgo vocalibus, ut in nominibus mutantur; modo status particulae *absolutus*, eiusdemque *radix formæ* bene agnoscatur. exemp. v. f. 120.

Notandum insuper 1. quod aliae particulae tantum in singulari, aliae tantum in plurali, & aliae in utroque numero affixis iungantur. exemp. v. ibid.

Notandum 2. Quod particulae ב & עַ, item הוּ, הֵן & עִמָּךְ certis affixis per præviam vocalem |־| adhæreant. v. g. בְּךָ, עִמָּךְ &c. Particulae autem בְּלִי & וּלִי suum ' ante affixa abiiciant. v. g. בְּלִי &c. plura exemp. v. ibid.

Notandum 3. Quod particulae עַ & בְּ duplici ac diverso modo affixis adhæreant. exemp. v. ibid. Particulas autem seu præposi-

tiones **וְ**, **ל** & **מ**, quomodo affixis iungantur, vide numero 86. in tabella & not.

§. II.

De Particulis præfixis, quatenus variis dictionibus iunguntur.

Lectio 120. Particulæ *coniunctæ* seu *præfixæ* sunt septem, nempe **מ**, **ש**, **ה**, **ו**, **כ**, **ל**, & **כ**, quæ memoriæ causa **וְכָלֵב מוֹשֶׁה** seu Moſché vechalebh vocantur, aliisque dictionibus per varias vocales *ab initio* præfiguntur.

Particula **מ** e, ex &c. (a **מֵ**) ordinarie per |·|, rarissime per |·| sequeunte daghesch forti præfigitur; quod cum *excidit*, per |·| vel methegh saltem subintellectum compensatur. v. g. **מֵקֵץ**, **מֵרַע**, **מֵחֹץ** &c.

Particula autem **ש** qui, quæ &c. (ab **שֵׁ**) ordinarie per |·| aut |·| sequeunte daghesch forti præfigitur; quod cum *excidit*, per |·| vel methegh compensatur. v. g. **שֵׁכֶכֶר**, **שֵׁנָה**, **שֵׁתָּה** &c. v. f. 121.

121. Particula *demonstrativa* **ה** hic, hæc &c. (ab **הֵן**) ordinarie per |·| aut |·| sequeunte daghesch forti præfigitur; quod cum *excidit*, per |·| aut methegh compensatur. v. g. **הֵשֶׁם**, **הֵחָג**, **הֵאָרֶץ** &c.

Particula autem *interrogativa* **ה** an, num &c. (ab **הֵר**) ordinarie etiam per |·| aut |·| sequeunte daghesch forti, rarissime autem per |·| præfigitur. v. g. **הֵחֹק**, **הֵבִיחִי**, **הֵאָתָה** &c. Plerumque tamen ob *accelerationem* pronuntiationis per |·| præfigitur. v. g. **הֵשֶׁמֶךְ** &c. v. f. 121. & 122.

122. Particula **ו** & atque &c. (a **וּוֹה**) ordinarie per |:| præfigitur. v. g. **וְעַיִן** &c. Ob varias tamen causas etiam per |·|·|·|·| & |·| aut |·| præfigitur. Præfigitur autem 1. per |·| ante syllabam, quæ accentum tonicum habet, & ante **N** futuri, quoad significationem in præteritum converſi. v. g. **וּפָחָה** & **וּבִנֵּי** & ædificavi &c. 2. per |·| sequeunte daghesch forti ante futurum, quod tum in præteritum convertit. v. g. **וַיֹּאמֶר** & dixit &c. item ante |·|, etiamsi illud |·| in |:| *concidatur*. v. g. **וַיַּעַזְרֵהוּ** & **וַיַּעַזְרֵהוּ** &c. v. f. 122. & 123.

123. Particula ו praefigitur 3. per |·| ante |·| etiam in |:] con-
cisum. v. g. וְהָיָה & וְהָיָה &c. 4. per |·| ante נ per contractio-
nem. v. g. וְאֵלֶיךָ pro וְאֵלֶיךָ &c. 5. per |·| ante ה & ו per con-
tractionem. v. g. וְהָיָה & וְהָיָה pro וְהָיָה &c. 6. denique per |ו| an-
te literas כ, מ & פ, quæ בּוֹמֵה vocantur &c. v. g. וְכִכְרֵךְ &c. item an-
te |:] v. g. וְשָׁמַיִם &c. v. f. 123. & 124.

Not. Sicut particula ו futurum quoad significatum in præteri-
tum convertit, si per |-| sequente daghesch forti praefigitur, ac to-
nus ab ultima ad penultimam syllabam retrahitur. v. g. וַיַּעַשׂ & fecit
&c.; ita etiam ו præteritum quoad significatum in futurum convertit,
si per |:] praefigitur, & aliud futurum præcedit, ac tonus a penulti-
ma ad ultimam syllabam protrahitur. v. g. וְמָסַרְתָּ & trades &c. Quo-
ad tonum autem variæ dantur exceptiones, nec semper est attenden-
dus. ibid.

124. Particulæ כ, ל, & כ, in, ad, iuxta &c. (א בּוֹן, אֶלֶךְ,
& כּוֹרֵךְ) ordinarie quidem per |:] praefiguntur; ob varias tamen cau-
sas etiam per |·| & |-| &c.

125. Item per |·|·| & |·| eodem fere modo, quo particu-
la ו, praefiguntur. exemp. v. f. 124. & 125.

Particulæ tandem *expletivæ*, nempe וְ, מוֹ, & פִּי, particulis
præfixis כ, ל, כ, & מ a fine sæpius absque significato adiiciuntur. v. g.
וְאֵלֶיךָ a &c. לְפִי ad &c. כִּמּוֹ iuxta &c. v. f. 126.

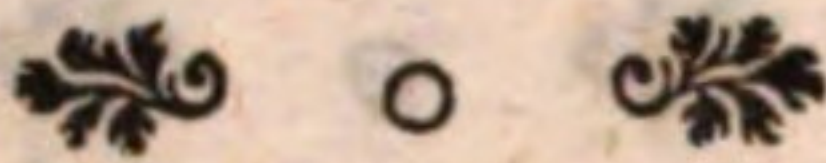
Caput IX.

De Verbo.

Lectio 126. Verba (ut nomina) in *plena* & *contracta* dividuntur.
Plena sunt ea, in quibus *tres* literæ *radicales* semper & ubique *re-*
tinentur ac *moventur*. v. g. מָסַךְ &c. *Contracta* autem sunt ea, in quibus
una aut *duæ* literæ *radicales* vel *deficiunt* vel *quiescunt*; ideoque verba
deficientia aut *quiescentia* vocantur. v. g. מָכַר, מָצָא, מָכַר etc.

§. I.

De Coniugationum numero, nomine ac potestate.

- Lectio 127. Coniugationes sunt *septem*. 1. Qal seu Paál, quæ est *activa*, et actionem simplicem indicat. v. g. מָסַר tradidit etc.
2. Niphal, quæ est *passiva* præcedentis, et passionem simplicem indicat. v. g. נִמְסַר traditus est.
3. Piel, quæ est *activa*, et actionem intensam indicat. v. g. מִסַּר diligenter tradidit etc.
4. Pyal, quæ est *passiva* præcedentis, et passionem intensam indicat. v. g. מִסַּר diligenter traditus est etc.
5. Hiphil, quæ est *activa*, et actionem duplicem indicat. v. g. הִמְסִיר tradere fecit etc.
6. Hophal, quæ est *passiva* præcedentis, et passionem duplicem indicat. v. g. הִמְסַר tradere factus est etc.
7. Hithpael, quæ est *reciproca*, et actionem reciprocam indicat. v. g. הִתְמַסֵּר seipsum tradidit etc. v. f. 127. et 128.

Notandum tamen 1. significationem unius coniugationis sæpe etiam alteri competere. v. g. Verba in piel sæpe idem significant, quod verba in qal; in niphal idem, quod in pyal; in hiphil idem, quod in hithpael etc. ut apud Latinos verba *vapulo*, *odi* etc.

Notandum 2. Non omnes semper coniugationes cuiuslibet verbi esse in usu. v. g. Verbum aliquod in Coniugatione niphal sæpe est in usu, non autem in qal, et vicissim etc. ut apud Latinos Verbum *utor* est in usu, non autem *uto* etc.

Notandum 3. Quod genuinus verborum, nominum, ac particularum significatus sæpius in Lexicis investigari ac discerni debeat etc.

§. II.

De Coniugationum characteribus, formis, temporibus & modis; item generibus, numeris, atque personis.

Lectio 128. Coniugationum *characteres* sunt partim literæ *serviles* ו, ה, et ל, *primæ* radicali adhærentes; partim daghesch *forte secundæ* radicali impressum; ac denique *vocales*, literis tam radicalibus, quam servilibus suppositæ.

Character proin 1. Coniugationis qal seu paal est eiusdem *levitas*, quod nec literis servilibus, nec daghesch forti oneretur; unde etiam qal seu Coniugatio *levis* dicitur.

Cha-

Character 2. Coniugationis niphāl est litera *servilis* ך, & vocales literis *radicalibus* subiectæ.

Character 3. & 4. Coniugationis piel & pyal est *daghesch forte*, cum subiectis vocalibus.

Character 5. & 6. Coniugationis hiphil & hophal est litera *servilis* ך & ך seu *ho*, & vocales literis *radicalibus* subiectæ.

Character denique 7. Coniugationis est *daghesch forte*, cum literis *servilibus* ךך, & vocalibus subiectis. exempla v. supra numero 127.

Horum quidem characterum ordinaria vocalis esset |:|, quod tamen ob *concursum* alterius in vocalem brevem |·| vel |· hhat. | mutatur iuxta numerum 36. reliq. v. f. 129.

129. Characteres seu literæ *præformativæ* temporum sunt in futuris omnium Coniugationum נ, ן, ך, & ך; in imperativo & infinitivo niphāl ך sequente *daghesch forti*; in *participiis* autem omnibus ך; excepto qal & niphāl, cuius ultimæ character est ך &c. In aliis vero temporibus *remanent* characteres Coniugationum, nempe ך cum subiectis vocalibus. v. paradigma verbi f. 136. & 140.

Horum autem characterum genuina & ordinaria vocalis iterum esset |:|, quod tamen ob *concursum* alterius in vocalem brevem |·|·|· &c. denuo mutatur. v. f. 130.

130. Formæ verbi dicuntur vocales, 1. ac 2. radicali *primariarum* vocum suppositæ. Vox autem *primaria* in quolibet tempore est 3. persona, sing. numeri, masc. generis, quia tempus ab ea incipit. v. g. in præterito est vox *primaria* ךך, in futuro ךך &c. quod per omnes Coniugationes observandum. v. paradigma Verbi f. 136. & 137.

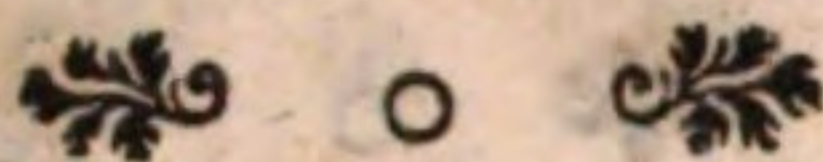
Tempora autem quinque numerantur. 1. *Præteritum*, quod etiam pro præterito imperfecto, plusquamperfecto indicativi, coniunctivi & optativi modi usurpatur, prout sensus exigit. v. g. ךך tra. debat, tradidit, tradiderat, tradidisset &c.

2. *Futurum*, quod etiam pro præsentī ac præterito usurpatur &c.

3. *Imperativum*, quo Coniugationes pyal & hophal carent.

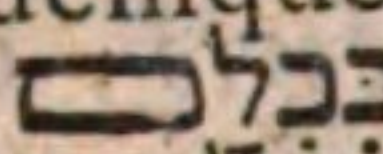
4. *Infinitivum*, quod etiam pro gerundiis usurpatur.

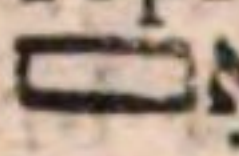
5. *Par-*

5. *Participium*, quod in qal est duplex, nempe *benoni* seu poël, quo activum, & *paul*, quo passivum designatur. v. f. 130. & 131.

131. *Præsens* plerumque per participium, quandoque etiam per præteritum aut futurum indicatur. *ibid.*

Gerundia autem formantur per infinitivum, vel sine particulis, idemque verbum repetendo; vel cum particulis, quæ memoriæ causa seu *bichlám* vocantur. v. f. 131. & 132.

132. *Modi*, nempe indicativus, imperativus & infinitivus in paradi-gmate Verbi f. 136. repræsentantur. Coniunctivus autem per particulam conditionalem si &c., optativus vero per particulas 17 seu 17N utinam &c. designantur. v. f. 132.

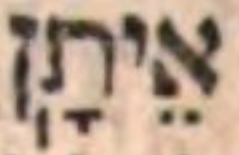
Genera Verborum hæc sunt: *prima* persona est ubique *commu-nis*; *secunda* persona est ubique *masculina* & *fæminina*; *tertia* persona est iterum ubique *masculina* & *fæminina*, præterquam in præteritis *plura-lis* numeri, ubi est *communis*.

Numeri denique Verborum sunt singularis & pluralis. v. f. 132. & 133.

133. *Personæ* præteritis & futuris tres competunt, quarum sequens est ordo: *prima*, *secunda*, *tertia*.

Genus autem ac numerum personarum incrementa tam initia-lia seu *præformativa*, quam finalia seu *afformativa* constituunt, quæ ex pronomi-nibus *personalibus* oriuntur. *Participia* vero quoad genus ac nu-merum, ut nomina, formantur. v. paradi-g. Verbi f. 141.

134. Incrementa 1. finalia *præteritorum*. 2. incrementa ini-tialia & finalia *futurorum*. 3. incrementa finalia *imperativorum*. 4. in-crementa finalia *participiorum* vide f. 134. & 135.

Not. Incrementa *initialia* futurorum, quæ literæ vocan-tur, a pronomi-nibus *personalibus* oriuntur. exemp. v. *ibid.* in not.

Tres autem stellulæ (***) *primariam* temporum vocem de-signant. *ibid.*

135. *Diagramma primariarum* verbi vocum una cum earun-dem significationibus, attenta consideratione sæpius inspiciendum, repræsentatur fol. 136. & 137.

§. III.

De Mutatione punctorum primariarum verbi pleni vocum, ob incrementa eorum finalia.

Lectio 136. Incrementa finalia verborum in *vocalia* & *consona* dividuntur. Incrementa *vocalia* sunt ea, quæ a vocali incipiunt. v. g. ם, ם׃, ם׃׃, ם׃׃׃, & ם׃׃׃׃. Incrementa *consona* sunt ea, quæ a consonante incipiunt. v. g. ם׃׃׃׃, ם׃׃׃׃׃, ם׃׃׃׃׃׃, & ם׃׃׃׃׃׃. Quomodo autem vocales *penultimæ* ac *ultimæ* syllabæ ob incrementa tam *vocalia*;

137. quam *consona* mutantur aut remaneant, breviter & clare docetur f. 138. & 139.

138. Paradigma Verbi *pleni*, per omnes 7. Coniugationes deductum, ac memoriæ tenaciter imprimendum, vid. f. 140. & 141.

139. Schema *variantium* verbi *pleni* formarum per omnes 7. Coniugationes, quæ nimirum cum verbo pleno regulari ם׃׃׃ &c. quoad mutationem *literarum* aut *vocalium* non plene conveniunt, vide numero 139. usque 145. inclusive; seu fol. 142. usque 164.

Not. Inter verba *plena* etiam *contracta* cit. loc. referuntur, quatenus notam verborum plenorum sequuntur. Literæ autem tam simplices, quam duplices, v. g. a. b. c. &c. vel aa. bb. cc. &c. notas tam *generales*, quam *speciales* denotant, quæ eiusmodi verbi *irregularia* explanant. v. f. 142. & seqq.

Notæ Generales.

Lectio 146. Pro | : | simplici 1. aut 2. radicalis ponitur sub litera gutturali Scheva compositum, nempe | * | ante | * | vel | - | ante | - | vel | * | ante | - hhat. |; quæ subinde etiam in | : | simplex iterum conciduntur. v. f. 164. & 165.

147. Quomodo daghesch forte *excidens* compensetur, & vocales ob accentus *distinctivos* mutantur; v. f. 165. item f. 17. & 37.

148. Quomodo vocales ob ם & ם׃ *paragogicum* seu finale mutantur; v. f. 166. item f. 138.

149. Quomodo vocales ob *maqquph*, & ם׃ *paragogicum* mutantur; v. f. 166. & 167. item f. 20.

150. Prima litera radicalis per aphæresin quandoque refecatur, & incremento plurali |י| subinde נ, ן aut ך paragogicum a fine affigitur. exemp. v. f. 167. & 168.

151. Nonnulli *Amanuensium* errores recensentur fol. 168. & 169.

152. *Mixtam* aliquot verborum formam, quæ nimirum ex *diversis vel* temporibus, generibus & coniugationibus, *vel diversis* radicibus, aut participiorum ac nominum forma componuntur; v. f. 169. & 170.

153. Literæ נ & י per *epenthesein* quandoque verbis inferuntur; litera ן per *apocopen* interdum ab incremento ן, refecatur; & litera ך per *syncopen* non raro ab incremento ן, abiicitur. exemp. v. f. 171.

154. Pro |ו| sub נ *præformativa* futuri subinde |ו| alternat. Item *prima* radicalis י quandoque eliditur, eiusque vocalis ad י *præformativam* futuri transfertur. v. g. וַיֵּשׁוּ pro וַיֵּשׁוּ &c. plur. exemp. v. f. 171. & 172.

155. Litera נ in futuro & alibi sæpe *eliditur, contrahitur*, ac per *metathesein* alteri literæ præ- aut postponitur. exemp. v. f. 172. & 173.

156. Character *Coniugationis* una cum caractere *temporis* quandoque remanet. exemp. v. f. 173.

Reliquas vero notas generales & exceptiones v. f. 164. usque 174.

Notæ Speciales.

Lectio 157. In *præterito* qal pro |ו| secundæ radicalis quandoque |ו| aut |י|, item |ו| & |ו| subinde usurpatur. In *futuro, imperativo & infinitivo* qal pro |י| secundæ radicalis aliquando |ו| apponitur, maxime si verbum in ן aut ך terminetur. In *participio benoni* pro |י| primæ radicalis quandoque |ו|; & pro |ו| secundæ radicalis interdum |ו| reponitur. In *participio paül* autem pro |י| secundæ radicalis sæpe |ו| sequente daghesch forti per æquivalentiam assumitur &c. reliq. v. f. 174.

158. In *præterito & infinitivo* niphāl pro |ו| secundæ radicalis quandoque |י|; & pro |ו| eiusdem radicalis in *futuro & imperativo* nonnunquam |ו| usurpatur. Item pro ן caractere *infinitivi* etiam נ alternat; imo post particulas præfixas כִּלְּ etiam excidit &c. v. f. 175.

In *præterito* piel pro |ו| primæ radicalis & sequente daghesch forti interdum |ו| aut etiam |י| assumitur; pro |ו| vero secundæ radicalis tam *præteritum*, quam *cætera tempora* quandoque |ו| recipiunt, maxime si verbum in י aut gutturalem ן vel ך terminetur. In *futuro* &

& *infinitivo* autem pro | - | primæ radicalis & sequente daghesch forti etiam | - | per æquivalentiam supponitur &c. v. f. 175.

159. In *præterito* & *participio* pyal pro | - | primæ radicalis quandoque | - hhat. | rarius | - | alternat. In *futuro* pro | - | secundæ radicalis etiam | - | reperitur. *Participia* literam ם præformativam aliquando abiiciunt. v. f. 176.

In *præterito* hiphil pro caractere ן quandoque נ aut י, & pro | - | interdum | - | aut | - | alternat. In *futuro*, *imperativo* & *infinitivo* pro | - | secundæ radicalis sæpe | - | deficiens aut | - | item | - | cum primis sub gutturali usurpatur; & character ן aliquando excidit &c. v. f. 176.

160. In *præterito* & *infinitivo* hophal pro | - hhat. | literæ characteristicæ ן non raro | - |, & in *participio* pro | - | literæ characteristicæ ם etiam | - hhat. | alternat. v. f. 177.

In *præterito*, *futuro* & *imperativo* hithpaël pro | - | primæ radicalis & sequente daghesch forti per æquivalentiam sæpe | - | reperitur; & pro | - | secundæ radicalis etiam | - | reponitur. *Characteres* autem ן, ן׳, ן״ &c. literam ן nonnunquam elidunt, & in prima radicali per daghesch forte compensant; idque semper fit, cum prima radicalis est ן, ן׳ aut ן״. Si vero prima radicalis una fuerit ex י, ם, ץ, ף vel ץ, tunc ei hæc litera ן postponitur, ac insuper post י in ן, post ץ autem in ן commutatur. *ibid.*

Reliquas vero notas speciales & exceptiones v. f. 174. usque 177.

§. IV.

De Verbis simplici modo contractis, ac speciatim de deficientibus

״א, ץ, ן״ & ן״ל.

Lectio 161. De verbis contractis prævie notandum 1. Verba, quæ unam tantum literam contractioni aptam habent, vocantur *simplici modo contracta*. v. g. ן״א &c. Verba autem, quæ duas literas contractioni aptas habent, vocantur *duplici modo contracta*. v. g. ן״א &c. 2. Verba contracta quandoque ut plena formantur. 3. Verba contracta interdum formas inter se permutant. *exemp.* v. f. 177. & 178.

162. Verborum *simplici modo* contractorum duplex est classis, nempe *deficientium* & *quiescentium*. Verborum autem *deficientium* tres sunt species, nempe verba deficientia ״א, deficientia ץ, & deficientia ן״ל aut ן״ל. Literæ א primam, ץ secundam, ך tertiam literam radicalem

vel *deficientem*, vel *quiescentem* designat; quæ tres literæ ab antiquo verbo עָרַב oriuntur.

Verba proin *deficientia* נִ sunt illa, quorum *prima* radicalis נ quandoque *deficit*. De his observandum 1. Si hæc litera נ Scheva |: simplex, aut |·| ob concursum alterius |: recipere deberet, tunc eadem litera נ *deficit*, & per daghesch forte in 2. radicali tum *compensatur*, si litera *characteristica* aut *præformativa* antecedit. v. g. נִשְׁמַח pro נִשְׁמַח, נִשְׁמַח pro נִשְׁמַח &c. 2. litera נ in *infinitivo* quidem *deficit*, sed a fine insuper assumitur terminatio תִּ vel תִּ v. g. נִשְׁמַחְתָּ pro נִשְׁמַח etc. 3. Decem verba *quiescentia* נִ, sæpe ut *deficientia* נִ formari solent. 4. Mutatio denique vocalium, quæ in verbis *contractis* occurrit, et sæpius a forma verbi *pleni* recedit, cognosci ac diiudicari debet in paradi-gmate verborum *contractorum* f. 190. usque 204. et in Schemate variantium verbi *contracti* formarum f. 204. usque 241.

163. Verba *deficientia* נִ sunt illa, quorum *secunda* radicalis est eadem cum *tertia* radicali, et aliquando *deficit*. De his observandum 1. In piel, pyal et hithpael *secunda* radicalis nunquam *deficit*, pro |·| tamen, |·| et |-|, ac sequente daghesch forti *prima* radicalis semper |i| recipit. 2. in reliquis autem Coniugationibus *secunda* radicalis *deficit*, et per daghesch forte *tertiæ* radicali impressum tum *compensatur*, si *finale incrementum* accedit. 3. In *primis* et *secundis* personis *præteritorum* *tertia* radicalis |i| pro |: quiescente acquirit. 4. Pro incremento נִה imperativorum et futurorum נִי ponitur. 5. Literæ *characteristicæ* pro brevibus longas vocales, nempe · · · etc. assumunt. 6. Vocalis *ultima longa* *primariarum* vocum ob accedens *incrementum finale* in *breve*, nempe · in |-| et · in |·| et |i| in |·| vel · hhat. | mutatur. 7. Verba *deficientia* נִ quandoque ut *deficientia* נִ, vel ut *quiescentia* נִ et נִ formantur. v. f. 179. et 180. exempla autem v. f. 190. usque 204.

164. Verba *deficientia* נִ et נִ sunt illa, quorum *tertia* radicalis נ aut נ quandoque *deficit*. De his observandum, quod *tertiam* radicalem נ vel נ ante *similem* literam *incrementorum* abiiciant, et eidem daghesch forte imprimant; nempe נ ante incrementa נִ et נִה, נ autem ante incrementa נִה, נִה, נִה, נִה et נִה. De cætero ut verba *plena* formantur. v. g. נִשְׁמַחְתָּ pro נִשְׁמַח; נִשְׁמַחְתָּ pro נִשְׁמַח etc. plura exemp. v. f. 180.

§. V.

De Verbis quiescentibus.

Lectio 165. Altera Classis verborum *simplici modo* contracto-
rum *quiescentia* exhibet, quorum quinque sunt species, nempe 1. נָא.
2. יָא. 3. יָא seu יָא. 4. לָא. 5. לָא.

Verba *quiescentia* נָא sunt illa, quorum *prima* radicalis נ *quie-*
scit. De his observandum, quod hæc verba in *futuro* qal & hiphil tan-
tum contrahantur; imo in *futuro* hiphil sæpe etiam ut verba *plena* for-
mentur.

Contractio autem fit vocalium *primæ* radicalis & *præformativæ* in
hholem *deficiens*, *quiescente* נ, vel interdum *excidente*, & quidem semper
post נ *præformativam*. *Secunda* autem radicalis in *qal* vocales |·| vel |··|,
& in hiphil vocales |'·| vel |··| affumit. v. g. יֹאכֵל; אֵכֵל pro אֹכֵל
&c. plura exemp. v. f. 181. & 182.

166. Verba *quiescentia* יָא sunt illa, quorum *prima* radicalis י
quiescit. De his observandum, quod י vel *quiescat*, vel *excidat*, vel cum
י *permutetur*.

1. *Quiescit* י in *futuro* qal præcedente |·| vel |··|; & quando-
que in *hiphil* præcedente |··| v. g. הִישָׁבּ seu הִישָׁבּ &c.

2. *Excidit* י per sæpe in eodem *futuro*, *imperativo* & *infinitivo* qal.
v. g. יִשָּׁבּ pro יִשָּׁבּ &c.

3. *Permutatur* י cum י vel *quiescente* vel *sonante*. *Permutatur*
cum |י| *quiescente* in toto hiphil, & in præterito ac participio niphil.
v. g. הִשָּׁבּ pro הִשָּׁבּ; נוֹשָׁבּ pro נוֹשָׁבּ &c. item cum |י| *quiescente* in to-
ta coniugatione hophal. v. g. הִשָּׁבּ pro הִשָּׁבּ &c. *Permutatur* autem
cum י *sonante* & daghesch *forti* in *futuro*, *imperativo* & *infinitivo* ni-
phal, & quater in hithpael. v. g. יִשָּׁבּ pro יִשָּׁבּ &c. v. f. 183. plura vero
exemp. v. f. 190. usque 204.

167. Verba *quiescentia* יָא vel יָא sunt illa, quorum *secunda* radi-
calis י vel י *quiescit*. De his observandum, quod י & י vel *quiescat*, vel
excidat.

1. *Quiescit* י & י in Schúreq, seu fit |י| in *futuro*, *imperativo*,
infinitivo & participio paúl in qal. v. g. יִקָּוּ pro יִקָּוּ &c.

2. *Quiescit* י & י in hholem, seu fit |י| in niphil, piel, pyal, &
hithpael, in queis *ultimis tribus* Coniugationibus *tertia* insuper radicalis
geminatur. v. g. יִקָּוּ pro יִקָּוּ; קִיּוּ pro קִיּוּ &c.

3. *Excidit* י & י in præterito & participio benoni in qal; item in Coniugationibus hiphil & hophal. v. g. קָן pro קָן; הָקִי pro הָקִי; הָקִי pro הָקִי; הָקִי pro הָקִי &c. v. f. 184. plura autem exemp. v. f. 190. usque 204.

4. *Tertia* radicalis præteriti niphāl semper, præteriti autem hiphil plerumque pro | : | in primis & secundis personis | י | recipiunt; ac præcedens | י | in niphāl in | ו | mutatur, ne duo | י | concurrant. הָקִי מוֹרָה, נִקְוָמוֹרָה pro נִקְוָמוֹרָה &c. v. f. 192. & 198.

5. *Literæ characteristice* aut *præformativæ* pro brevibus longas vocales, nempe | · | | ו | &c. assumunt. ibid.

6. *Radicem* horum verborum *infinitivus* in qal constituit, quia is *secundam* radicalem י retinet, præteritum vero illam amittit. v. g. קָן, non קָן &c. ibid.

7. *Verba quiescentia* יָּ plerumque ut *plena* formantur. v. g. הָיִב &c. v. f. 184.

168. *Verba quiescentia* לָּ sunt illa, quorum *tertia* radicalis נ *quiescit*. De his observandum

1. Quod hæc verba in præterito, futuro ac imperativo qal, aliisque *primariis* vocibus sub *secunda* radicali pro | · | semper | · | recipiant, ob syllabæ perfectionem &c. v. g. מָצָן pro מָצָן &c. v. f. 190. usque 204.

2. Si *tertia* radicalis נ ob incrementa *finalia* | : | assumere deberet, tunc eadem *quiescit* in præcedente vocali *longa*, quæ est vel | · | in præterito qal. v. g. מָצָן pro מָצָן &c. vel | · | in præteritis reliquarum Coniugationum. v. g. נִמְצָן pro נִמְצָן &c. vel | · | in futuris & imperativis incremento נָּ auctis. v. g. תִּמְצָן pro תִּמְצָן &c.

3. *Participium fæmininum* cum terminatione תָּ v. g. מוֹצָן in מוֹצָן; *infinitivus* autem eiusdem terminationis v. g. מָצָן in מָצָן vel מָצָן contrahitur &c.

4. Hæc verba sæpe ut *quiescentia* לָּ formantur. v. f. 185.

169. *Verba quiescentia* לָּ sunt illa, quorum *tertia* radicalis ה sæpe *quiescit*. De his observandum, quod *litera* ה vel *quiescat*, vel *excidat*, vel in י aut ת *mutetur*.

1. *Quiescit* ה in cunctis *primariis* vocibus, incremento finali destitutis, præcedente vel | · | in omnibus præteritis; vel | · | in omnibus imperativis; vel | · | in omnibus futuris & participiis. v. g. גָּלָה, יָגָלָה, & גָּלָה &c. v. f. 190. usque 204.

2. *Ex-*

2. *Excidit ה*, quoties a fine *vocale* incrementum accedit. v. g. *נָלִי* pro *נָלְהִי*; *נָלִי* pro *נָלְהִי* &c. *ibid.*
3. *Mutatur ה* in *י* *mobile* in participio paul in *qal*. v. g. *נָלִי* pro *נָלְהִי* &c. *ibid.*
4. *Mutatur ה* in *י* *quiescens*, præcedente *vel |·|* *vel |··|* in *primis* & *secundis* personis præteritorum; *vel |·|* ante incrementum *נָה* &c. v. g. *נָלִי* pro *נָלְהִי*; *נָלִי* pro *נָלְהִי*; *נָלִי* pro *נָלְהִי* &c. *ibid.*
5. *Mutatur ה* in *ת* ante incrementum *fæmininum* omnium præteritorum *ה*. v. g. *נָלִי* pro *נָלְהִי* &c. *ibid.*
6. Hæc verba sæpe ut *quiescentia* ל formantur. v. f. 186.

§. VI.

De Verbis duplici modo contractis.

Lectio 170. Verba *duplici modo* contracta sunt illa, quæ *duas* literas contractioni aptas habent, seu quorum *duæ* literæ *vel deficere*, *vel quiescere*; *vel deficere ac quiescere simul* possunt. v. g. *נָה*, *נָה*, *נָה* &c. Eiusmodi verba *vel ut plena*, *vel ut simplici modo* contracta formantur. v. g. Verbum *נָה* quoad literam *נ* *ut verbum deficiens* *נָה*, quoad literam *ה* *ut verbum quiescens* *נָה* formatur. v. f. 187. exempla autem v. f. 190. usque 241.

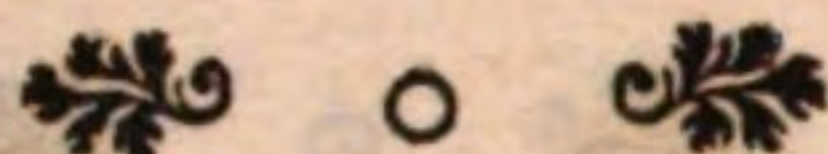
§. VII.

De Verbis 4. aut 5. literarum.

Lectio 171. Verba *4. literarum* sunt illa, quæ constant literis *vel diversis*, quarum *tres priores* in Lexicis pro radice quæri debent. v. g. *נָה*, quære *נָה* &c.; *vel iisdem*, sed *geminatis*.

Eiusmodi verba a triplici radice derivari possunt. 1. a verbo *deficiente* *נ*, v. g. *נָה* a rad. *נָה*; ubi *prima* geminatur, ac *secundæ* radicali postponitur. 2. a verbo *quiescente* *נָה* *vel* *נָה*. v. g. *נָה* a rad. *נָה*; ubi *prima* & *tertia* radicalis geminatur, & *secunda* excidit. 3. a verbo *quiescente* *נָה*. v. g. *נָה* a rad. *נָה*; ubi *prima* & *secunda* radicalis geminatur, & *tertia* excidit. v. f. 188.

172. Verba *5. literarum* sunt illa, quæ *vel primam & secundam* radicalem *geminant*. v. gr. *נָה* a rad. *נָה* &c. *vel secundam & tertiam* radicalem *geminant*. v. g. *נָה* a rad. *נָה* &c. Cæ-

Cæterum eiusmodi verba tantum in *piel*, *pyal* & *hitbpaël* usurpantur; ac *secunda* vel *tertia* litera *geminata*, quæ |:] *quiescens* habet, pro *daghesch forti* valet, quod alioquin in his Coniugationibus infigi solet. v. f. 188. exempla autem verborum 4 aut 5. literarum v. f. 220. 223. & 237.

173. Paradigma verborum *simplici modo* contractorum, tam *deficientium* quam *quiescentium* una cum verbo *pleno*, per omnes 7. Coniugationes deductum, ac memoriæ successive imprimendum vid. numero 173. usque 179. inclusive, seu fol. 190. usque 203.

Not. Sex tantum species verborum *contractorum* cit. loc. proponuntur; nempe *deficientium* ךַּ & ם, ac *quiescentium* ךֿ, םֿ, ךָּ, & םָּ; quia exempla verborum *deficientium* ךַּ & ם, ac *quiescentium* ךֿ & םֿ in Grammatica numero 164. & 165. seu f. 180 & 181. referuntur. Participia autem quoad genus, numerum & statum constructum &c. ut nomina formantur. v. f. 133. 191. & 264.

180. Schema *variantium* verbi *simplici modo* contracti formarum; item exempla verborum *duplici modo* contractorum, & 4. aut 5. literarum, quæ nimirum cum verbo *contracto regulari* quoad mutationem *literarum* aut *vocalium* non satis conveniunt, per omnes 7. Coniugationes continuata vid. numero 180. usque 186. inclusive, seu fol. 204. usque 241.

Notæ Generales.

Lectio 187. Citatus numerus idem docet., quod supra numerus 146. & 147. Verba autem הִירָ & הִירָ sub *prima* radicali |:] concisum pro composito amant, si eisdem una ex particulis *præfixis* præponitur. v. g. לְהִירָ pro לְהִירָ &c. v. f. 241. & 242.

188. Confer numerum 148. 149. & 150. Quæ autem de ה & י paragogico annotantur, vid. f. 242. & 243.

189. Nonnulli *Amanuensium* errores recensentur fol. 243, & 244.

190. *Mixtam* aliquot verborum formam, quæ nimirum ex *diversis* vel temporibus, generibus & coniugationibus; vel *diversis* radicibus, aut participiorum ac nominum forma *simul* componuntur; v. f. 244. 245. & 246.

191. Literæ ך & ם, antiquæ olim vocales, per *epenthesein* verbis quandoque inferuntur. Quæ autem de terminatione *fæminina* participiorum memorantur; v. f. 246. & 247.

192. Exempla verborum ac dictionum, quæ per *syncopen* abbreviantur; v. f. 247. Item post dictiones in ך, ם, ךֿ, םֿ finitas semper ך subintelligi-

intelligitur, quod etiam quandoque *exprimitur*. v. g. לָכֵן pro לָּ &c.; quia nulla vox ebraica per motionem magnam terminatur, absque littera quiescente saltem subintellecta. v. f. 248. & 11.

193. Exempla verborum *per crasin* contractorum, & vocalium brevium pro longis alternantium, v. ibid.

194. Menda trium verborum emendata, v. f. 249.

195. Exempla verbi *duplici modo* contracti נָתַן; et vocalium brevium cum daghesch forti per æquivalentiam pro longis alternantium, v. f. 249.

196. Littera י ex incremento יֵי, quandoque excidit, ac per daghesch forte in י compensatur; Vocales longæ vel breves ob accelerationem pronuntiationis nonnunquam in י:י mutantur; Litteræ eiusdem organi sæpius inter se permutantur. exemp. v. f. 250.

197. Exempla verborum, alias radices habentium, quam quæ vulgo in lexicis statuuntur; v. f. 250. & 251.

198. Exempla verborum, nomina potius substantiva, quam infinitivos imitantium, v. f. 251.

Reliquas vero notas generales, & exceptiones, supra relatis nonnihil correspondentes v. f. 241. usque 251.

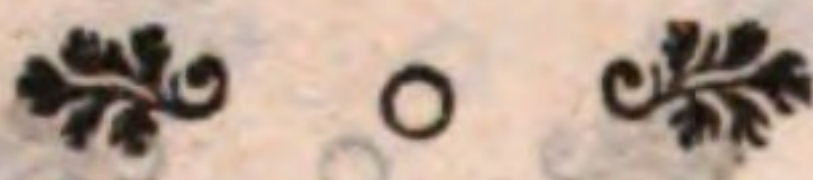
Notæ Speciales.

Lectio 199. Quomodo verba tam *deficientia*, quam *quiescentia* per omnes 7. Coniugationes in variis temporibus quoad literas aut vocales mutantur ac varientur, vid. numero 199. usque 212. inclusive, seu fol. 251. usque 263.

Not. 1. Verba quiescentia לָּ in omnibus fere *futuris* tertiam radicalem ך abiiciunt, & in *infinitivis* eandem in ך, præcedente ךי sæpiissime mutant. exemp. v. f. 254. & seqq.

Not. 2. Verba quiescentia לָּ, רָאָה, הָיָה, חָיָה & שָׁחָה, quæ specialem & literarum & vocalium mutationem subeunt; v. f. 254. 255. & 262.

Not. 3. Verba tam *deficientia*, quam *quiescentia* cum *plenis* methodo analytica conferantur, & tunc eorum differentia quoad literas & vocales satis apparebit. Reliquæ notæ speciales quoad mutationem vocalium a superioribus parum discrepant, quas vid. f. 174. usque 177.

§. VIII.

De Verbis plenīs atque contractis, quatenus cum affixis coniunguntur.

Lectio 213. Coniugationes *qal*, *piel* & *hiphil* in singulis plerumque temporibus, reliquæ autem Coniugationes in *infinitivo* quidem sæpius, in *futuro* autem rarius cum affixis iunguntur.

Notandum insuper, quod persona prima primæ, secunda secundæ, tertia tertiæ personæ *affixa* non recipiat, ne in casu accusativo *reciproca* fieret significatio, quæ tantum Coniugationi *hithpaël* & quandoque *niphal* competit. Affixa autem 1. personæ sunt v. g. *אני*, *אתה* &c. 2. personæ. *את*, *אך* &c. 3. personæ. *הוא*, *היא* &c. exemp. v. f. 263. Sequuntur modo super eadem affixa tres disquisitiones.

Disquisitio I.

Quænam singulis temporibus affixa copulentur.

Lectio 214. Participia quidem affixa nominum recipiunt, eorumque vocales ac terminationes *אֵל*, *אֵלָה*, *אֵלִים*, *אֵלִי* & *אֵלֶיךָ*, ut nomina mutant; quandoque tamen etiam affixa *verborum*, quæ nonnihil ab affixis nominum discrepant, assumunt. Participia autem, quæ a communi regula recedunt, v. f. 264.

215. Affixa *singularis* numeri, 1. 2. ac 3. personæ utriusque generis, quæ variis verborum temporibus iunguntur, v. f. 265. & 266.

216. Affixa *pluralis* numeri, 1. 2. ac 3. personæ utriusque generis, quæ variis verborum temporibus iunguntur, v. f. 267. & 268.

Notas autem & exceptiones in *literis* aut *vocalibus* affixorum passim occurrentes, v. numero 217. & 218. seu fol. 268. & 269.

Disquisitio II.

Quem significatum affixa obtineant, cum verbis iunguntur.

Lectio 219. Si verbum est *activum*, tunc affixum in accusativo aut alio obliquo casu, prout sensus postulat, exponi, ac particula eiusmodi casum regens subintelligi debet. v. g. *נָתַתִּי לְךָ* pro *נָתַתִּי לְךָ מִיָּדִי*, dedisti mihi. Idem de verbo *neutro* aut *deponente* observandum.

Si autem verbum est *passivum*, tunc semper in affixis particula *a*, *ab*, *de*, *ex* &c. subintelligitur. exemp. v. f. 270. Tandem infinitivi *passive* signifi-

significantes, ut nomina commode exponuntur. v. g. בְּיוֹם הַבְּרָאָה in die creationis eorum, pro in die creari eos &c. ibid.

Disquisitio III.

Quid affixa in verbis mutant ?

Lectio 220. Affixa tam *terminationes*, quam *vocales* verborum mutant. Terminationes quidem seu incrementa *finalia* hac ratione mutantur.

1. Terminatio 2. pers. sing. num. præter. temp. *fæminina* תְּ in תִּי mutatur, adeoque a prima persona non nisi sensu differt. Terminatio autem 2. personæ *masculina* תְּ vocalem |·| abiicit.

2. Terminatio 3. pers. sing. num. *fæminina* præteriti תְּ, ob affixa vocalia in תְּ, & consona in תְּ mutatur.

3. Terminatio 2. pers. plur. num. *masculina* & *fæminina* præteriti תְּ & תִּי in תִּי vel תְּ mutantur.

4. In verbis quiescentibus תְּ tertia radicalis תְּ, etiam in תְּ prius conversa (quod fit in persona 3., sing. num., gen. fœm., ac præter. temp.) una cum prævia vocali |·| resecatur.

5. Terminatio futuri תְּ *fæminina* in terminationem futuri |·| vel |·| *masculinam* mutatur, adeoque discrimen generis ex solo contextu cognoscitur. exemp. v. f. 270. & 271.

221. Vocales |·| & |·| ob quælibet affixa in |·| simplex vel compositum mutantur sub literis *characteristicis* seu *præformativis* verborum contractorum deficientium & quiescentium וְ tantum &c. v. f. 271.

222. Quomodo autem in *præterito* qal verbi *pleni* vocales primæ radicalis |·| & secundæ radicalis |·|·|·| & |·| ob affixa mutantur, v. f. 272.

223. Quomodo in *futuro* qal verbi *pleni* vocales secundæ radicalis |·|·|·| vel |·| ob affixa mutantur, v. f. 273.

224. Quomodo in *imperativo* qal verbi *pleni* vocales secundæ radicalis |·|·|·| vel |·|; item in *infinitivo* vocales primæ radicalis |·| & secundæ radicalis |·| vel |·| mutantur, v. f. 274. & 275.

225. Quomodo in *futuro*, *imperativo* & *infinitivo* qal verbi *contracti* seu *deficientis* וְ vocales secundæ radicalis |·|·|·| vel |·| mutantur, v. f. 276.

226. Quomodo in *omnibus temporibus* qal verbi *contracti* seu *deficientis* וְ vocales primæ radicalis |·| vel |·| mutantur, v. f. 276. & 277.

227. Quomodo in *omnibus temporibus* qal verbi *contracti* seu quiescentis לֵּ & הֵּ vocales primæ radicalis |·| & secundæ radicalis |·| vel |··| mutantur, v. f. 277. & 278.

Not. Puncta vocalia verborum quiescentium ם ob affixa ut in deficientibus ם mutantur. ibid.

228. Verba tam *plena*, quam *contracta* Coniugationis niphāl in infinitivo sæpe, in aliis temporibus raro cum affixis iunguntur, solo |··| vel |·| 2. radicalis in |:| simplex aut compositum mutato. ibid.

229. Mutationem vocalium 1. & 2. radicalis, quam verba tam *plena*, quam *contracta* in piel, nempe deficientia ם & quiescentia לֵּ ob affixa subeunt, v. f. 278. & 279.

230. Verba Coniugationis pyāl cum affixis non copulantur. ib.

231. Mutationem vocalium 1. & 2. radicalis, quam verba tam *plena* quam *contracta* in hiphil, nempe deficientia ם, ac quiescentia ם & ם ob affixa subeunt, v. f. 280.

232. Mutationem denique vocalium 2. radicalis in verbis tam *plenis* quam *contractis* Coniugationis hophāl & hithpael, vid. f. 281.

233. Nomen שׂ substantia &c., a radice inuf. שׂ, etiam pro verbo substantivo *sum, es, est, sumus* &c. frequenter usurpatur. Ob affixa autem, ut nomen שׂ, vocalem |··| in |:| mutat, quod ob concursum alterius in |·| vel |·| transit. v. g. שׂ es tu, שׂ vel שׂ estis vos etc. v. f. 281.

234. Præteritum verbi pleni in qal sub forma מָסַר cum affixis coniunctum, v. f. 282.

235. Futurum verbi pleni in qal sub duplici forma יִמְסֹר et מְסֹר cum affixis coniunctum, v. f. 283. et 284.

236. Imperativum verbi pleni in qal sub duplici forma מְסֹר et מְסֹר cum affixis coniunctum, v. f. 285. et 286.

237. Infinitivum verbi pleni in qal sub triplici forma מְסֹר, מְסֹר, et מְסֹר cum affixis coniunctum, v. f. 286.

238. Reliquas denique notas, exceptiones ac varietates, vel in literis, vel in vocalibus, vel in tonis affixorum passim occurrentes, vid. f. 287. et 288.

Plures, quas perfectior Operis Grammatici notitia supponit, regulas et anomalias assidua praxis, frequens Lectio, et continuata analysi docebit.

U. I. O. G. D.

Bischoff, Bruno / Bayrhoff, Laurentius / Pfeiffer, Johann N.

Pěšer 𐌰al Sēfer Be-rêšīt Metaphrasis allēlomachōsa tōn pleionōn hama
epistasichniois epi genesin kosmu seu Interpretatio sibi specietenus
adversa complurium, cum animadversionibus in librum Geneseos

Ulma 1772

4 Diss. 1034#Beibd.7

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10671520-3

VD18 14849720-001